

Openbaring 8:6 t/m 11:19

Alle Schriftaanhalingen komen uit de Statenvertaling (HSV of SV1977)
Samengesteld door M.V. 2002. Update 16-7-2023

DE INDELING VAN HET BOEK OPENBARING

Het Boek geeft zelf de indeling aan, in 1:19: “Schrijf nu op (1) *wat u hebt gezien*, en (2) *wat is*, en (3) *wat hierna zal geschieden*. Een hoofdingeling in drieën.

1. “Wat u hebt gezien” slaat op wat Johannes heeft gezien: de Rechter in het midden van de zeven kandelaars. Dit is het eerste hoofdstuk, dat een inleiding vormt op de rest van het Boek.
2. “Wat is” duidt op de hoofdstukken 2 en 3, wat voor Johannes tegenwoordige tijd was: de toenmalige zeven gemeenten in Asia. In profetische zin echter omvat “wat is” het gehele huidige christelijke tijdperk.
3. “Wat hierna zal geschieden” is hetgeen beschreven staat vanaf hoofdstuk 4. Dit derde deel ligt nog helemaal in de toekomst, na de huidige kerkbedeling en de opname van de kerk.

Hierna de details van deze hoofdingeling, met actieve links naar de reeds behandelde items. Na de accolade, en in gele markeerstift, de onderwerpen die we in onderhavige studie behandelen:

A. Proloog (1:1-8): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/gemeentetijdperk.pdf>.

1. “Wat u hebt gezien” (1:9-20): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/gemeentetijdperk.pdf> .

2. “Wat is”: Efeze, Smyrna, Pérgamus, Thyatira, Sardis, Filadelfia, Laodicéa (hst. 2 en 3): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/gemeentetijdperk.pdf> .

3. “Wat hierna zal geschieden” (hst. 4 - 22)

I. Het hemelse tafereel (hst. 4 en 5): de troon in de hemel (hst. 4), het Lam en het boek (hst.5): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op4-5.pdf> .

II. De zeven zegels (6:1 - 8:5): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op6-4ruiters.pdf> & http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op6-8_laatste3zegels.pdf .

III. De zeven engelen met de zeven bazuinen (8:6 - 11:18)

Bazuin 1 (8:6-7): hagel, vuur met bloed op aarde geworpen, $\frac{1}{3}$ van bomen en gras verbrand.

Bazuin 2 (8:8-9): brandende berg in zee, $\frac{1}{3}$ zee = bloed, $\frac{1}{3}$ van de schepselen en schepen.

Bazuin 3 (8:10-11): vallende ster “Alsem” maakt op $\frac{1}{3}$ van de bronnen en wateren bitter.

Bazuin 4 (8:12): $\frac{1}{3}$ van de zon, maan, sterren verduisterd.

Bazuin 5 - 1ste “Wee” (9:1-12): put van de afgrond geopend.

Bazuin 6 - 2de “Wee” (9:13-21): losmaken van de vier engelen.

Derde excursie: het geopende boekje (hst. 10), de twee getuigen (11:1-13).

Bazuin 7 - 3de “Wee” (11:14-18): dankbede van de 24 oudsten.

Vierde excursie: - Teken 1: de vrouw en haar zoon (11:19 - 12:2):

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op12-Vrouw-Draak.pdf> .

- Teken 2: draak (12:3-18), zeebeest (13:1-10), aardbeest (13:11-18):

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Antichrist-in-Op13.pdf> ,

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/beeldOPI3.pdf> ,

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Getal-Beest-666.pdf> ,

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/beest.pdf> .

Sub-excursie: taferelen uit de Grote Verdrukking (hst. 14)

- Teken 3: de overwinnaars (15:1-4)

IV. De zeven schalen of laatste plagen (15:5 - 19:10)

V. De voleinding (19:11 - 21:8)

Ω Epiloog (22:6-21)

INLEIDENDE EN BEGELEIDENDE COMMENTAREN BIJ OPENBARING

Ik wil vooraf wijzen op de “Begeleidende commentaren bij de studie van het boek Openbaring” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> . Daarin vind u bv. ook een link naar de “Chronologie in het boek Openbaring”, waarvan ik hierna een uittreksel geef :

DE CHRONOLOGIE VAN DE GEBEURTENISSEN IN HET BOEK OPENBARING

“Het uur van de verzoeking, die over heel de wereld komen zal” (Op 3:10) is onderverdeeld in 7 zegels (fasen), waarbij het 7de zegel zeven bazuinen en de 7de bazuin zeven schalen omvat.

In onderhavige studie behandelen we de 7 bazuinen, hier in het blauw aangegeven:

De Inleidende Oordelen : 3,5 jaren (eerste helft van de 70ste jaarweek)

1 ^{ste} zegel (6:1, 2):	wit paard
2 ^{de} zegel (6:3, 4):	rood paard
3 ^{de} zegel (6:5, 6):	zwart paard
4 ^{de} zegel (6:7, 8):	vaal paard
5 ^{de} zegel (6:9-11):	zielen onder het altaar
6 ^{de} zegel (6:12-17):	aardbeving, zon, maan, sterren, hemel
Excursie 1 (7:1-17)	
7 ^{de} zegel (8:1, 2):	7 bazuinen
Excursie 2 (8:3-6)	↓

De Grote Verdrukking begint : 3,5 jaren (tweede helft van de 70ste jaarweek)

1 ^{ste} bazuin (8:7):	de aarde
2 ^{de} bazuin (8:8, 9):	de zee
3 ^{de} bazuin (8:10, 11):	rivieren en bronnen
4 ^{de} bazuin (8:12, 13):	zon, maan en sterren
5 ^{de} bazuin (9:1-12) = 1 ^e “wee”:	vallende ster, sprinkhanen
6 ^{de} bazuin (9:13-21) = 2 ^e “wee”:	engelen aan de Eufraat
Excursie 3 (10:1 - 11:13)	
7 ^{de} bazuin (11:14-18) = 3 ^e “wee”:	7 schalen
Excursie 4 (11:19 - 16:1)	↓

Climax van de Grote Verdrukking : Armageddon

1 ^{ste} schaal (16:2):	over de aarde
2 ^{de} schaal (16:3):	over de zee
3 ^{de} schaal (16:4-7):	over rivieren en bronnen
4 ^{de} schaal (16:8, 9):	over de zon
5 ^{de} schaal (16:10, 11):	over de troon v. h. beest
6 ^{de} schaal (16:12):	over de Eufraat
Excursie 5 (16:13-16)	
7 ^{de} schaal (16:17-21):	in de lucht
Excursie 6 (17:1 - 19:10)	

← De verschijning van Christus (begin van 7 Slotfasen)

* 7 Slotfasen

1. De verschijning van Christus (19:11-16)
2. De oordelen van Christus (19:17-21)
3. De draak gebonden (20:1-3)
4. De eerste opstanding (20:4-6)
5. Gog en Magog (20:7-10)
6. De grote witte troon (20:11-15)
7. De nieuwe hemel en de nieuwe aarde (21:1-8)
Excursie 7: het hemelse Jeruzalem (21:9 - 22:5)

Uittreksel uit <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Chronologie-Openbaring.pdf>

III. DE ZEVEN ENGELEN MET DE ZEVEN BAZUINEN (Op 8:6 - 11:18)

A. DE EERSTE VIER BAZUINEN

8: 6

6 En de **zeven engelen** die de **zeven bazuinen** hadden, gingen zich gereedmaken om op de bazuin te blazen.

Hier in Op 8 gaat het over de eigenlijke storm die over de aarde zal woeden: de Grote Verdrukking. Het ogenblik is gekomen om het oordeel uit te voeren dat zich onder het zevende zegel bevindt. Dit betekent dat zeven engelen zullen bazuinen.

In Openbaring moet het getal 7 meestal opgesplitst worden in 4 en 3. Zo worden de eerste 4 zegels (Op 6:1-8) verbonden met de vier “dieren”. Ook hier in Op 8 vormen de eerste 4 bazuinen een geheel want ze hebben betrekking op 1) de aarde, 2) de zee, 3) de rivieren en bronnen, 4) de zon, maan en sterren. Dit zijn de vier grote domeinen van de schepping. De eerste vier bazuinen zullen deze treffen. Dit betekent niet dat het volle geheel van deze domeinen erin deelt, want er is voortdurend sprake van een “derde deel” (12 maal in 8:7-12).

1. EERSTE BAZUIN: de aarde

8: 7

7 En de eerste engel blies op de bazuin, en er kwam hagel en vuur, vermengd met bloed, en dat werd op de aarde geworpen. En het derde deel van de bomen verbrandde, en al het groene gras verbrandde.

Evenals bij de beschrijving van de oordelen in het zesde hoofdstuk, kunnen wij ook hier met zinnebeeldige voorstellingen te doen hebben. De betekenis ervan is dan te vinden door vergelijking met andere Schriftplaatsen.

De uitdrukkingen “de aarde” en “de zee” komen in Openbaring veelvuldig voor. De aarde staat symbool voor orde en stabiliteit (d.i. de beschaafde wereld met geordende regeringen), terwijl de zee in voortdurende beweging is, en vandaar symbool staat voor wanorde en anarchie. De zee is ook een algemeen symbool voor “de goddelozen” (Jes 57:20; Jud 13).

De “bomen” staan voor mensen die een hoge plaats innemen en door hun macht grote invloed uitoefenen. De boom in Nebukadnezar’s droom was de koning zelf (Dan 4:20-22). Van Assur wordt gezegd dat hij een “ceder” was (Ez 31:3v).

Was bij het vierde zegel (het vale paard) nog maar sprake van “een vierde deel” van de aarde, nu zien we dat “het derde deel” van de aarde getroffen wordt. Het gaat dan om de mensen die op 1/3 van “de aarde”¹ leven.

Zie verder “De betekenis van ‘de aarde’, ‘de zee’ en ‘bomen’” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

Het “gras” is in de Schrift het beeld van de mens in zijn zwakheid (Jes 40:7-8; 1Pet 1:24). Het *groene* gras stelt dus de mens voor in zijn voorspoed en welvaart (Jes 15:6; Zach 10:1).

De “hagel” is een oordelende macht die uit de hemel komt (vgl. 11:19; 16:21; Jes 28:2, 17; Ez 38:22).

Het “vuur” is Gods verterend oordeel (vgl. 20:10, 14v.; Deut 32:22; Jes 33:14; Luk 16:24).

Het “bloed” dat gescheiden is van het lichaam spreekt van de dood (vgl. 6:12; 16:3-6; Joel 2:30).

In Openbaring is 14 keer sprake van een “derde deel” (Gr. *triton*), allemaal bij de zeven bazuinen.

Zie “Het ‘derde deel’ in Openbaring” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

De letterlijke interpretatie

Hier zien we een ecologische catastrofe geschied die een derde deel van de opbrengst van de aarde en haar vegetatie, vernietigt. Men kan denken aan een rechtstreeks ingrijpen van God door middel van bv. buitengewone vulkanische explosies die de atmosfeer ontwrichten zodat het vuur, magma en hagel ‘regent’.

Het is echter veel schriftuurlijker dat God, als echt *wonder* en *teken*, letterlijk hagel en vuur vermengd met bloed naar de aarde zal werpen. Dat is immers al eerder gebeurd toen de Nijl van Godswege door Mozes in écht bloed veranderd werd, waardoor alle vissen stierven en de rivier stonk. Ook hagel en vuur werden in die tijd uitgestort:

---

¹ Met “de aarde” kan soms ook het land van Israël bedoeld zijn. Hier in 8:7 meen ik toch dat de aarde in zijn algemene betekenis moet gezien worden.

Ex 7:20-21 “Mozes nu en Aaron deden alzo, gelijk de HEERE geboden had; en hij hief de staf op, en sloeg het water, dat in de rivier was, voor de ogen van Farao, en voor de ogen van zijn knechten; en al het water in de rivier werd in **bloed** veranderd. En **de vis**, die in de rivier was, **stierf**; en **de rivier stonk**, zodat de Egyptenaars het water uit de rivier niet drinken konden; en er was bloed in het ganse Egypteland”.

Ex 9:23-24 “Toen strekte Mozes zijn staf naar de hemel; en de HEERE gaf donder en **hagel**, en het **vuur** schoot naar de aarde; en de HEERE liet **hagel regenen** over Egypteland. En er was **hagel**, en **vuur** in het midden van de **hagel vermengd**; hij was zeer zwaar; desgelijks is in het ganse Egypteland nooit geweest, sedert het tot een volk geweest is”.

2. TWEEDE BAZUIN: de zee

8: 8, 9

8 En de tweede engel blies op de bazuin, en er werd *iets* als een **grote berg, die van vuur brandde, in de zee geworpen**. En het **derde deel van de zee werd bloed**. 9 En het **derde deel van de schepselen in de zee**, die leven hadden, stierf. En het **derde deel van de schepen** verging.

We lezen hier dat 1) een “grote berg”, 2) “die van vuur brandde”, 3) “in de zee geworpen” wordt.

1. De Schrift laat zien dat een “hoge berg”, “berg” of “heuvel” een (min of meer) machtige natie voorstelt: Jes 2:14; Ez 6:1-7; Zach 4:7 (“grote berg” = Perzië); vgl. Op 6:14, 20.²
2. “Een grote berg, brandend van vuur”:
  - a. Is de voorstelling van een machtige natie die zich onder het oordeel bevindt:

Jer 51:25 (over Babylonië) “Zie, Ik zál u, **berg** die te gronde richt, spreekt de HEERE, *u*, die heel de aarde te gronde richt! Ik zal Mijn hand tegen u uitstrekken, Ik zal u van de rotsen afrollen en Ik zal u maken tot een **berg die in brand staat**”.
  - b. De berg Sinaï, waarop Jahweh in rook en vuur neerdaalde, staat symbool voor het wetsverbond:

Ex 19:18 “De **berg Sinaï was geheel in rook gehuld**, omdat de HEERE er in vuur neerdaalde. De rook ervan steeg omhoog als de rook van een oven, en heel de berg beefde hevig”.

Gal 4:24 “... de **twee verbonden: het ene, dat van de berg Sinaï**, dat *kinderen* voortbrengt voor de slavernij, dat is Hagar”.
3. De berg wordt “in de zee geworpen” en dat wil zeggen dat deze natie aan de goddeloze volkeren wordt overgegeven en dus haar bevoorrechte positie verliest.

Op wie slaat dit alles? Velen menen dat door de “grote berg, die van vuur brandde, in de zee geworpen” een niet nader te bepalen grote wereldmacht is bedoeld, met verwijzing naar Jer 51:25 alwaar van Babylon sprake is. Met veel buitenbijbelse fantasie wordt voor de eindtijd nogal eens aan de Verenigde Staten van Amerika gedacht.

Als we echter Schrift met Schrift vergelijken dan zien we dat ook in Mat 21:21 een “berg ... in de zee geworpen” wordt - naast Op 8:8 de enige plaats in de Schrift. Bovendien ligt de natie, die door die berg wordt voorgesteld, ook onder het oordeel en zal ze in de Grote Verdrukking Gods finale toorn moeten incasseren wegens de moord op hun Messias. Bovendien staat de brandende berg voor de Sinaïberg en het Joodse wetsverbond van de slavernij. We hebben het dus over de natie Israël. We kunnen er niet naast zien!

Laten we Mat 21 onderzoeken. Het gaat hier over een verslag uit de laatste levensweek van Jezus, de dag na de intocht in Jeruzalem, toen Hij ’s morgens weerkeerde van Bethanië (waar Hij overnachtte, vs. 17) naar Jeruzalem. Nog 4 dagen en Hij zou verraden en gekruisigd worden:

---

² Ook Gods komende aardse Vrederijk wordt door een “grote berg” voorgesteld: Jes 2:2; Micha 4:1; Dan 2:35, 44.

Mat 21:18-22 “En des morgens vroeg, toen Hij weerkeerde naar de stad, hongerde Hem. 19 En ziende, een **vijgeboom** aan de weg, ging Hij naar hem toe, en vond niets aan deze, dan alleen bladeren; en zeide tot hem: Uit u worde geen vrucht meer in der eeuwigheid! En de vijgeboom verdorde terstond. 20 En de discipelen, [dat] ziende, verwonderden zich, zeggende: Hoe is de **vijgeboom** [zo] terstond verdord? 21 Doch Jezus, antwoordende, zeide tot hen: Voorwaar zeg Ik u: Indien gij geloof hadt, en niet twijfeldet, gij zoudt niet alleen doen, hetgeen de **vijgeboom** [is geschied]; maar indien gij ook tot **deze berg** zeidet: Word opgeheven en **in de zee geworpen!** het zou geschieden. 22 En al wat gij zult begeren in het gebed, gelovende, zult gij ontvangen”.

Lees hierbij Arno C. Gaebelien³:

Vroeg in de morgen keerde de Gezegende terug naar de stad. Wat hebben de twee woorden “hongerde Hem” ons veel te zeggen. De Koning was hongerig. Hij, de rijke, was waarlijk arm geworden. Aan de kant van de weg is een vijgeboom, die vele bladeren had. Daarheen ging Hij om enkele oude vijgen of onrijpe jonge te zoeken. Hij vindt niets dan bladeren, vervloekt de boom en doet hem verwelken. **De vijgeboom is een bekend type van Israël.** Zijn vervloeking is een **voorzegging van de nationale verwerping van Israël, dat geen vrucht droeg.** Daarom wordt de onvruchtbare boom omgehouden en in het vuur geworpen, terwijl de wortel blijft bestaan (Luk 13:6-9) ... Verwonderd waren de discipelen over de macht van hun Meester, die de vijgeboom verwelken deed, en Hij vestigde hun aandacht op het feit dat de macht van God klaar staat als antwoord op het geloof. De samenhang is duidelijk. **Israël had geen geloof in God, vandaar hun onvruchtbaarheid.** Bezaten zij geloof, dan zou alles geheel anders zijn; de macht van God staat dan tot hun beschikking. De berg is het beeld van een hinderpaal. Elke hinderpaal kan en zal uit de weg geruimd worden als antwoord op het gebed. **Dat er een verwijzing naar Israël in deze woorden ligt, is ongetwijfeld waar. De natie was een berg. Door haar ongehoorzaamheid en verwerping van de Heer, was ze een hinderpaal geworden voor het Evangelie.** Maar door het geloof werd **deze berg in de zee, het type van de volkeren, geworpen.** Voor het geloof is het Woord altijd kostelijk geweest en zal het altijd blijven. De Overste Leidsman en Voleinder des geloofs spreekt hier: “En al wat gij zult begeren in het gebed, gelovende, zult gij ontvangen”. Laten wij deze uitspraak niet begrenzen door de mening van sommigen, als zou ze niet voor ons zijn. Het zijn woorden voor de kinderen Gods zonder grenzen. Alle dingen, maar dan ook de drie stappen: dragen in gebed, geloven en ontvangen. Hij, de Koning, die alle macht heeft, spreekt deze woorden. Wij mogen er ons in kinderlijk geloof aan vastklemmen. (Benadrukking door mij, M.V.)

Dit tekstgedeelte in Mat 21:18-22 staat in de context van “indien gij **geloof** had, en niet twijfeldet” en “al wat gij zult begeren in het gebed, **gelovende**, zult gij ontvangen”, maar dat neemt niet weg dat het ook profetie bevat. De olijfboom en de berg zijn beide (!) een type van de natie Israël. Israël was een hinderpaal voor Christus, Zijn Evangelie en Zijn volgelingen. Weldra zouden zij hun Messias aan het kruis brengen! De olijfboom moest daarom weldra verwelken, de berg in “de zee” (de goddeloze volken, Jes 57:20) geworpen worden. Dit kende een voorvervulling in 70 n.C. toen Jeruzalem door generaal Titus verwoest werd en het land ontvolkt en in de diaspora ging, de verstrooiing onder alle volken, “de zee”. Door de verwerping van Jezus Christus werd Israël immers een natie onder het oordeel, en voortaan geteld bij de volkeren. In de Grote Verdrukking, de dag van oordeel en wraak, zal nog finaal afgerekend moeten worden.⁴

Wij behandelen hier het aspect profetie. De context van “indien gij geloof had ...” en de lessen daaruit, vallen buiten onze scope. Maar om niemand op zijn honger te laten voeg ik die lessen er summier bij: Geloof zorgt ervoor dat de tegenstander niets vermag, en dat hij in het zand zal bijten. Door het geloof ontving de Heer Jezus de overwinning op het kruis, waardoor de ijdele winst van Zijn tegenstanders werd omgekeerd in zegen voor velen. Door het geloof worden wij deelachtig aan het vaste

³ A.C. Gaebelien (1865-1945), “Zie, uw Koning Komt”, blz. 330-331 (bespreking van het Evangelie naar Mattheüs). Oorspronkelijke titel: An Exposition of the Gospel of Matthew. Oorspronkelijke uitgave: Loizeaux Brothers, Neptune, New Jersey USA. De Nederlandse uitgave verscheen eerder in twee delen, 1954-1955 (J. N. Voorhoeve). Tweede druk, uitgeverij H. Medema, 1986.

⁴ Dit is de “tijd van benauwdheid voor Jakob” (Jer 30:7b), maar een overblijfsel dat tot bekering komt en verzegeld wordt, zal “daaruit verlost worden” (Jer 30:7c; Jes 10:22; Rom 9:27; Op 7:4; 14:1-4). Alsnog is er genade voor Israël, op grond van geloof.

en zekere voornemen Gods. Door geloof werpen wij het oude wetsverbond “in de zee” en omarmen wij de nieuwe genadebedeling en het “Jeruzalem dat boven is” (Gal 4:26). Dit even terzijde.

Het werkwoord “werpen” wijst op een sterke achterliggende macht. Door Gods oordeelskracht wordt (het ongelovige deel van) Israël in revolutie en anarchie ondergedompeld en gaat ze ten onder met de wereld (8:9; vgl. Zef 1:3).

Het gevolg daarvan is: “het derde *deel* van de zee werd bloed”. Zoals reeds gezegd onder 8:7: bloed dat gescheiden is van het lichaam spreekt van de dood (vgl. 6:12; 8:7; 16:3-6; Joel 2:30).

“Het derde deel van de schepen verging” duidt op het lamleggen van de handel en communicatie (let op de context van de tijd waarin deze profetie werd opgeschreven).

We zien dat “het derde deel” van “de zee” getroffen wordt. Het gaat dan om de mensen die in 1/3 van “de zee” leven.

Zie verder “De betekenis van ‘de aarde’, ‘de zee’ en ‘bomen’” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

De letterlijke interpretatie

Hier zien we een ecologische catastrofe geschied die een derde deel van de opbrengst van “de zee” vernietigt. Wij kunnen niet opmaken welke zee hier bedoeld wordt. Sommigen wijzen de Middellandse Zee aan, maar het gebied “de aarde” in vorig vers laat al evenmin blijken dat een bepaald continent of gebied bedoeld wordt. Wij kunnen niet verder gaan dan de Schrift het toelaat.

Johannes zegt letterlijk “*iets als* een grote berg”, waardoor wij niet noodzakelijk aan een letterlijke berg moeten denken. Sommigen denken aan de inslag van een reusachtige brandende meteor of zelfs een asteroïde, van Godswege uitgestuurd (“geworpen”). Daardoor kunnen dan één of meer tektonische platen (aardkorstschollen) gebroken worden, met een gigantische vulkanische uitbarsting tot gevolg, waardoor zelfs een vuurberg uit de zee kan oprijzen. Ook zou door de impact van een asteroïde een gigantische water-schokgolf ontstaan die over honderden kilometers alle leven kan doden en alle schepen vernietigen.

Zie “Wat zijn meteoren, kometen, asteroïden?": <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>

Maar in de tekst staat niet dat er een berg *ontstond*, maar “een grote berg, brandend van vuur, werd in de zee *geworpen*”. De berg werd dus ‘kant en klaar’ in zee geworpen. Hij ontstond niet ná en als gevolg van de impact. Het is ook zeer onwaarschijnlijk dat een brandende meteor of asteroïde door Johannes aanzien kon worden “als een een grote berg, die van vuur brandde”.

Daarna staat er: “en het derde deel van de zee werd bloed”. Sommigen menen dat dit tafereel het *gevolg* is van het in zee werpen van de berg, of dat met “bloed” iets anders moet verstaan worden dan echt bloed. Men denkt aan de ontploffing van een waterstofbom in de zee. Dit lijkt visueel op een in vlammen staande berg. Hierdoor komen alle schepselen om en kleurt de zee rood als bloed. Dit door toedoen van de mens maar God laat het in die tijd toe. Maar dat is je reinste onzin! Dit tafereel in Op 8:8 verwijst naar de eerste plaag van Egypte, toen water in écht bloed werd veranderd. De gedode vissen waren toen niet de *oorzaak* van het bloed in de Nijl, maar ze werden gedood *door* het bloed (Ex 7:20-21). Zo is dat ook hier het geval: éérst wordt de brandende berg in de zee geworpen, dan wordt de zee bloed en pas daarna sterven de schepselen in de zee (vers 9).

Laten we teruggaan naar de gedachte van sommigen dat, als gevolg van het in zee werpen van de berg, het leven in de zee gedood wordt, waardoor deze rood kleurt. Zou dit ooit kunnen? Absoluut niet, door de gedode vissen *kàn* de zee niet rood kleuren, omdat de watermassa (van gelijk welke zee) té groot is in verhouding tot de daarin aanwezige levende schepselen. Temeer nog omdat vissen erg weinig bloed bezitten. Indien we de letterlijke interpretatie goed wensen te hanteren, zal de zee *werkelijk* bloed worden, *waardoor* de vissen sterven, zoals bij de eerste plaag in Egypte.

3. DERDE BAZUIN: de rivieren en waterbronnen

8: 10, 11

10 En *toen* de derde engel op de bazuin blies, **viel** er een **grote ster uit de hemel, die brandde** als een fakkel. Hij **viel** op het **derde deel van de rivieren⁵** en op de waterbronnen⁶. 11 En de naam van de ster was **Alsem⁷**. En het **derde deel van de wateren⁸** veranderde in **alsem⁹**. En veel mensen stierven van dat water, omdat het bitter was geworden.

Sterren worden in het O.T. gebruikt om heersers aan te duiden die hun gezag en invloed aan een grote macht ontlenden (zagen we reeds bij Op 6:12-13). Een grote ster betekent een machtige gezagsvoerder. “Brandend als een fakkel” duidt op vernietigingskracht.

Zie “De betekenis van zon, maan en sterren” in

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

“Alsem” is de naam van plantensoorten van het geslacht “*Artemisia absinthium*” (naar de godin Artemis), ook “absintalsem” genoemd. Hiervan wordt etherische olie gewonnen die erg giftig is en in kleine hoeveelheden gebruikt wordt in levensmiddelen. Ook in Vermouth zit absintalsem maar in een ongevaarlijke lage dosis. Al in het oude Egypte wordt absintalsem aanbevolen als middel tegen wormen. In de voorchristelijke tijd werd het kruid veelvuldig toegepast als middel om de menstruatie te bevorderen en ook om de bevalling te bespoedigen. Absint is ook een (gevaarlijk) verdovend middel en slaapmiddel. In Jezus’ tijd liet men ter dood veroordeelden drinken van zure wijn waarin mirre, gal of alsem werd gemengd, om de pijn te verdoven. De Heer Jezus weigerde dit te drinken (Mat 27:34; Mark 15:23).

Hierna *alle* andere Schriftplaatsen met “alsem”:

Deut 29:18 “Dat onder u niet zij een man, of vrouw, of huisgezin, of stam, die zijn hart heden wende van de HEERE, onze God, om te gaan dienen de **goden** van deze volken; dat onder u niet zij een wortel, die **gal** en **alsem** draagt”.

Spr 5:3-4 “Want de lippen der **vreemde** [**vrouw**] druppen honigzeem, en haar gehemelte is gladder dan olie. Maar het laatste van haar is **bitter** als **alsem**, scherp als een tweesnijdend zwaard”

Jer 9:14-15 “Maar hebben gewandeld naar het goeddunken van hun hart, en naar de **Baäls**, wat hun vaders hun geleerd hadden. Daarom zegt de HEERE der heerscharen, de God Israëls, alzo: Ziet, Ik zal dit volk spijzen met **alsem**, en Ik zal hen drenken met **gallewater**”.

Jer 23:14-15 “Maar in de profeten van Jeruzalem zie Ik afschuwelijkheid; zij bedrijven overspel, en gaan om met valsheid, en sterken de handen van de boosdoeners, opdat zij zich niet bekeren, een ieder van zijn boosheid; zij allen zijn Mij als Sodom, en haar inwoners als Gomorra. Daarom zegt de HEERE der heerscharen van deze profeten alzo: Ziet, Ik zal hen met **alsem** spijzigen, en met **gallewater** drenken; want van Jeruzalems profeten is de huichelarij uitgegaan in het ganse land”.

Klaagl 3:14-15, 19 “Ik ben al mijn volk tot belaching geworden, hun snarenspeel de ganse dag. Hij heeft mij met **bitterheden** verzadigd, Hij heeft mij met **alsem** dronken gemaakt ... Gedenk aan mijn ellende en aan mijn ballingschap, aan de **alsem** en **gal**”.

Amos 5:7 “Die het recht in **alsem** verkeren, en de gerechtigheid ter aarde doen liggen”

Amos 6:12 “Zullen ook paarden rennen op een steenrots? Zal men ook [daarop] met runderen ploegen? Want gij hebt het recht in **gal** veranderd, en de vrucht der gerechtigheid in **alsem**”.

Alsem betekent in het Oude Testament afgoderij of de gevolgen ervan, Gods oordeel tegen afgoderij, alle kwaad en ongerechtigheid. De grote ster die Alsem heet stelt dan een grote bron van kwaad of afgoderij voor of een grote afgod. Sommigen menen in de ster Alsem de Satan te zien. In Op 12:7-9 wordt Satan uit de hemel en op de aarde “geworpen”, maar hier in 8:10 is de ster “gevallen” uit de hemel en op de aarde. Dit lijkt meer op een vanzelf neerstorten. Het is dus niet vanzelfsprekend dat

⁵ Gr. *potamón* (enk. *potamos*): rivieren of stromen. Prisma G/N.

⁶ Gr. *udatón*: wateren. Strong’s 5204.

⁷ Eigenaam *Apsinthos*, van het Gr. *apsinthion*: absint, alsem (Prisma G/N).

⁸ Gr. *udatón*: wateren. Strong’s 5204.

⁹ Gr. *apsinthon*: absintalsem. KJV: “wormwood” - Hebr. *la'anah*, *Artemisia absinthium*. Bekend om zijn intense bitterheid. Het is een type van bitterheid, kwelling, wroeging, lijden onder straf. (Easton Bible Dictionary).

we hier de (tweede) val van Satan¹⁰ en zijn engelen zien plaatsgrijpen. Anderen denken aan de Antichrist, maar ook dit is niet duidelijk aan te tonen. De gelovigen in de Grote Verdrukking zullen het verstaan.

De ster is alleszins een macht (wie die ook mag zijn) die loskomt uit zijn hoge plaats en die zich met brandende ijver werpt op het derde deel van de “rivieren” en de “bronnen der wateren”. Wat is de symbolische betekenis van deze “wateren”? Openbaring 17 zegt:

Op 17:15 “En hij zeide tot mij: De **wateren**¹¹, die gij gezien hebt, waar de hoer zit, zijn **volken**, en **scharen**, en **natiën**, en **tongen**¹²”.

De “waterbronnen” (8:10) staan voor de ideologieën en geestelijke/morele principes (bronnen) van die volkeren. De vallende macht bederft dus de geestelijke bronnen die normaal verkwikkend zouden moeten werken. Vergelijk dit even met Joël:

Joel 3:18 “En het zal te dien dage geschieden dat de bergen van zoete wijn zullen druipen, en de heuvelen van melk vlieten, en alle stromen van Juda [vol] van water gaan; en er zal een fontein¹³ uit het huis des HEEREN uitgaan, en zal het dal van Sittim bewateren”.

De letterlijke interpretatie

Hier zien we dan weer een ecologische catastrofe gebeuren die “een derde” deel van het zoetwater pollueert.

Jeremia profeteerde dat Israël ooit bittere wateren zou moeten drinken:

Jer 9:13-15 “En de HEERE zeide: Omdat zij Mijn wet, die Ik voor hun aangezicht gegeven had, verlaten hebben, en naar Mijn stem niet gehoord, noch daarnaar gewandeld hebben; 14 Maar hebben gewandeld naar het goeddunken van hun hart, en naar de Baäls, wat hun vaders hun geleerd hadden. 15 Daarom zegt de HEERE der heerscharen, de God Israëls, alzo: Ziet, Ik zal dit volk spijzigen met **alsem**, en Ik zal hen drenken met **gallewater**”.

Men meent dat deze bitterheid zal voortduren tot de komst van het Vrederijk, omdat in Ezechiël werd geprofeteerd dat de genezende wateren de bitterheid zou wegnemen:

Ez 47:6-9 “En hij zeide tot mij: Hebt gij het gezien, mensenkind? Toen voerde hij mij, en bracht mij weer tot aan de oever van de beek. 7 Als ik weerkeerde, ziet, zo was er aan de oever van de beek zeer veel geboomte, van deze en van gene zijde. 8 Toen zeide hij tot mij: Deze wateren vlieten uit naar het voorste Galiléa, en dalen af in het vlakke veld; daarna komen zij in de zee; in de zee uitgebracht zijnde, zo **worden de wateren gezond**. 9 Ja, het zal geschieden, [dat] alle levende ziel, die er wemelt, overal, waarheen een der twee beken zal komen, leven zal, en daar zal zeer veel vis zijn, omdat deze wateren daarheen zullen gekomen zijn, en **zij zullen gezond worden**, en het zal leven, alles, waarheen deze beek zal komen”.

De ster “brandende als een fakkel” zou volgens sommigen een zware brandende meteor of komeet (met een staart) zijn, een zgn. “vallende ster”, die met zijn inslag de ondergrondse en bovengrondse wateren vergiftigt (met zijn eigen chemicaliën of die van getroffen depots), zodat de bronnen van rivieren (en de rivieren dus zelf) erdoor gepollueerd worden. Het is echter nauwelijks of niet aan te nemen dat door de impact van één meteor $\frac{1}{3}$ van al het aardse zoetwater bedorven zou worden!

Zie “Wat zijn meteoren, kometen, asteroïden?”:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>

Anderen denken aan het neerkomen van een chemische of nucleaire raket die het zoetwater pollueert, maar dit is dan weer speculatie en geen Bijbeluitleg. En evenals bij de meteor-hypothese, is het zo goed als uitgesloten dat één raket $\frac{1}{3}$ van al het aardse zoetwater kan bederven.

¹⁰ Zie “De viervoudige val van Satan”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/val-Satan.pdf> .

¹¹ Gr. *udata*: wateren. Strong’s 5204.

¹² Gr. *glóssai*: talen. Van *glóssa*: tong, mond, taal, dialect (Prisma G/N).

¹³ Fontein: oud Ned. woord voor “bron”. HSV: “bron”. Strong’s 4599.

4. VIERDE BAZUIN: zon, maan en sterren

8: 12

12 De vierde engel blies op de bazuin, en het **derde deel van de zon** werd getroffen, en het **derde deel van de maan** en het **derde deel van de sterren**, zodat het **derde deel** daarvan **verduisterd** werd, en zodat de dag voor een **derde deel** niet licht werd, en de nacht evenmin.

In Openbaring is 14 keer sprake van een “derde deel” (Gr. *triton*), allemaal bij de zeven bazuinen. Hier bij de vierde bazuin maar liefst 5 keer, en het heeft betrekking op de zon, maan en sterren.

Zie “Het ‘derde deel’ in Openbaring” in

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

Dit doet denken aan volgende profetieën:

Jes 13:10 (over Babel) “Want de sterren des hemels en zijn gesternten zullen hun licht niet laten lichten; de zon zal verduisterd worden, wanneer zij zal opgaan, en de maan zal haar licht niet laten schijnen”.

Ez 32:7-8 (over Egypte) “En als Ik u zal uitblussen, zal Ik de hemel bedekken, en zijn sterren zwart maken; Ik zal de zon met wolken bedekken, en de maan zal haar licht niet laten lichten. Alle lichtende lichten aan de hemel, die zal Ik om uwentwil zwart maken; en Ik zal een duisternis over uw land maken, spreekt de Heere HEERE”.

Joel 3:14-15 “Menigten, menigten in het dal des dorswagens; want de dag des HEEREN is nabij, in het dal des dorswagens. De zon en maan zijn zwart geworden, en de sterren hebben hun glans ingetrokken”.

Amos 8:9 “En het zal te dien dage geschieden, spreekt de Heere HEERE, dat Ik de zon op de middag zal doen ondergaan, en het land bij lichte dag verduisteren”.

Luk 21:25-27 “En er zullen tekenen zijn in de zon, en maan, en sterren, en op de aarde benauwdheid der volken met twijfelmoedigheid, als de zee en watergolven groot geluid zullen geven; En de mensen het hart zal bezwijken van vrees en verwachting der dingen, die het aardrijk zullen overkomen; want de krachten der hemelen zullen bewogen worden. En alsdan zullen zij de Zoon des mensen zien komen in een wolk, met grote kracht en heerlijkheid”.

Zie “De betekenis van de tekenen aan de zon, maan en sterren” in

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

Vele leiders zullen aan macht inboeten. Of deze leiders nu de macht van een zon bezitten, of iets minder zoals de van de zon afhankelijke maan of sterren (lichtweerkaatsers van de zon), zij zullen allemaal getroffen worden waardoor er geestelijke verduistering ontstaat. Dit is nog niet het definitieve oordeel want er zal in 16:8 nog eens sprake zijn van de zon. Er zullen nog meer leiders aan macht inboeten.

De letterlijke interpretatie

Het is interessant op te merken dat God op de vierde scheppingsdag de hemellichamen schiep (Gen 1:14-19), en dat Hij ze nu bij de vierde bazuin verduistert.

Als de zon door een Goddelijke ingreep een derde minder licht zal geven, zullen als gevolg daarvan de lichtweerkaatsers, de maan en de sterren, eveneens met een derde deel minder licht geven. Ook al tijdens de negende plaag van Egypte werd de hemel verduisterd (Ex 10:22-23), zonder toedoen van de natuur, maar rechtstreeks door God.

Wat zullen de gevolgen zijn? Ten eerste grote beroering op de aarde, maar de mensen zullen zich niet bekeren. Dan zal er bovendien een enorme vegetarische schade aangericht worden, omdat de vegetatie te weinig zonlicht krijgt. Misschien worden de dagen nu met $\frac{1}{3}$ zijn ingekort. Zie Mattheus:

Mat 24:21-22 “Want alsdan zal grote verdrukking wezen, hoedanige niet is geweest van het begin der wereld tot nu toe, en ook niet zijn zal. En zo die dagen niet **verkort** werden, geen vlees zou behouden worden; maar om de uitverkorenen **zullen die dagen verkort worden**”.

Dat die dagen “verkort” worden zou kunnen doordat God de aarde nu heen en weer laat kantelen en/of sneller om zijn as laat draaien. Vergelijk de profetie van Jesaja:

Jes 24:20-23 “De aarde zal volkomen **waggelen**, gelijk een dronkaard, en zij zal **heen en weer bewogen** worden, gelijk een nachthut; en haar overtreding zal zwaar op haar zijn, en zij zal vallen, en niet weer opstaan. ²¹ En het zal geschieden te dien dage, dat de HEERE bezoeking doen zal over de heirscharen van de hoge in de hoogte, en over de koningen van de aardbodem op de aardbodem”.

Vroeger heeft God al eens een soortgelijke ingreep gedaan, in de tijd van Jozua. Toen was er geen “waggelen” maar een stilstand:

Joz 10:13 “En de **zon stond stil**, en de **maan bleef staan**, totdat zich het volk aan zijn vijanden gewroken had. Is dit niet geschreven in het boek des oprechten? De zon nu stond stil in het midden van de hemel, en haastte niet onder te gaan omtrent een volkomen dag”.

We moeten hierbij zeggen dat dit de taal is van de *waarnemer*. Een wetenschapper zou zeggen: de aarde draait niet meer om haar as, en als gevolg daarvan lijkt ook de maan stil te staan. Wij zeggen: de maan “komt op” in het oosten, en zo is dat ook met de waarneming van de sterren, maar dat is het gevolg van de rotatie van de aarde.

Misschien is het hier in Jozua 10 zo dat de stilstaande zon en maan louter een wonderlijke manifestatie waren, zonder dat de aarde daarbij *feitelijk* stilstond; een plaatselijke waarneming (in Gibeon en Ajalon) dus waardoor *zij* licht hadden maar de rest van de aarde niet. Iets gelijkaardigs zien we toch ook bij de negende plaag in Egypte (Ex 10:21-22); toen was er drie dagen duisternis in het gehele land Egypte maar er was licht in de woningen van de Israëlieten, een wonder, zonder dat er iets met de loop of rotatie van aarde, zon of maan hoefde te gebeuren. God hoeft dus niet *noodzakelijk* in te grijpen in gene of andere natuurlijke processen. Is het bóvennatuurlijke Hem niet eigen? De Heer Jezus verscheen toch ook plots in de binnenkamer van de discipelen zonder dat de deur werd geforceerd of het dak werd weggehaald? Hij heeft de natuurlijke elementen helemaal niet nodig. Wij moeten de wonderen en tekenen in Openbaring eerder als “boven-natuurlijkheden” verstaan, dan ingrepen in de natuur.

De tekenen aan zon, maan en sterren, zijn typerend voor “De dag des Heren” en kondigen de komst van Christus aan. Luk 21:25-27, Jes 13:9-10, Joel 2:10. Openbaring richt een ernstige waarschuwing aan allen die het heil van God, in Zijn Zoon, afwijzen en daarin volharden. “Wee, wee, wee hun, die op de aarde wonen ...” Op 8:13.

Sommigen zeggen dat een sterke algemene mistvorming ook dezelfde verduistering kan teweegbrengen. Ook vulkanische as zou hetzelfde resultaat opleveren. De vraag is dan wel of dat dan wel als een wonder of teken van God kan aanzien worden. Lukas sprak van tekenen: “En er zullen *tekenen* zijn aan de zon maan en sterren ...” (Luk 21:25; zie ook Jes 13:10; Ez 32:7; Joel 2:30, 31). Onzin dus.

Anderen denken aan een door mensen veroorzaakte, maar door God toegelaten, ontzettende verontreiniging van de lucht. Met name de verontreiniging van de lucht die bij kernexplosies achterblijft. Hier staat God wel heel erg veraf van het gebeuren; Hij laat dan slechts toe. Zo’n denkwijze is verwerpelijk.

B. DE LAATSTE DRIE BAZUINEN - HET DRIEVOUDIG WEE (8:13 - 11:18)

8: 13

13 En ik zag en hoorde één engel, die hoog aan de hemel vloog en met een luide stem riep: **Wee, wee, wee hun¹⁴ die op de aarde wonen**, vanwege de overige bazuinstoten van de drie engelen die *nog* op de buzin zullen blazen.

In de moderne vertalingen staat hier “arend” in plaats van “engel”. De Textus Receptus geeft echter het Griekse woord *aggelou* (engel). Wij houden ons daarom aan de weergave “engel” in de Statenvertaling en King James Version. (Moderne vertalingen kan men beter mijden omdat deze mishan-

---

¹⁴ Dit is slecht Nederlands! De woord “hun” is een bezittelijk voornaamwoord. Vertaald moet worden met “hen”.

deld werden door vrijzinnigen en schipperaars. Lees onder <http://www.verhoevenmarc.be/bijbelcorrupties.htm>).

Tot hiertoe waren het slechts inleidende oordelen, maar nu breekt de acute fase van deze oordelen aan. Een driemaal “wee” wordt geroepen over “hen die op de aarde wonen”. Deze drie wee-uitroepen wijzen erop dat zij een geheel vormen, zoals de eerste vier bazuinen.

Wij mogen hier niet spreken van “weeën” maar van “wee”-geroep. Het gaat hier niet om een “wee” (*ódin*) zoals voorkomt in Mat 24:8, Hand 2:24 en 1Th 5:3, maar om de uitroep: “Wee!” (*oeai*; let op de klankverwantschap!). Het drievoudige “wee” komt overeen met de oordelen van de vijfde, zesde en zevende bazuin.

Deze drie wee-uitroepen staan niet zozeer voor verslechterende omstandigheden, de mensen zèlf worden nu rechtstreeks door de oordelen getroffen.

Het is (tot hier toe) voor de derde maal¹⁵ dat wij horen van “hun die op de aarde wonen”. De uitdrukking slaat op de ongelovigen. Gelovigen bevinden zich wel “op” de aarde maar ze “wonen” er niet, zij maken er zich geen vaste voet, zij voelen er zich niet thuis. In Op 6:10 roepen de zielen onder het altaar om wraak over “hen die op de aarde wonen”, want dezen zijn verantwoordelijk voor het doden van de heiligen. In de brief aan Filadelfia (Op 3:10) wordt aan de Gemeente beloofd dat zij bewaard zal worden voor het uur van de verzoeking die over de hele aarde komen zal, om te verzoeken “die op de aarde wonen”. Verder zijn het ook deze ‘aardlingen’ die zich zullen verblijden als de twee profeten gedood worden (11:10), maar zie het contrast in 12:12! Zij die zich op de aarde thuis voelen, zullen mèt de aarde geoordeeld worden.

Deze ‘aardklitters’ worden in Filippenzen goed vergeleken met hen die hun Heer uit de hemel verwachten:

Filip 3:18-21 “Want velen wandelen [anders]; van wie ik u dikwijls gezegd heb, en nu ook wene-nde zeg, dat zij vijanden van het kruis van Christus zijn; 19 Welker einde is het verderf, welker God is de buik, en [welker] heerlijkheid is in hun schande, **die aardse dingen bedenken**. 20 Maar **onze wandel is in de hemelen**, waaruit wij ook de Zaligmaker verwachten, [namelijk] de Heere Jezus Christus; 21 Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat het gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam, naar de werking, waardoor Hij ook alle dingen Zichzelf kan onderwerpen”.

We kunnen ons geen verschrikkelijker oordelen indenken dan deze drie weeën (= bazuinen 5, 6 en 7). Het ergste zal komen wanneer het derde wee aanbreekt want die omvat de zeven schalen.

5. VIJFDE BAZUIN - EERSTE WEE: de sprinkhanen

9: 1-12

1 En de **vijfde engel** blies op de bazuin, en ik zag **een ster, uit de hemel op de aarde gevallen**. En **hem** werd de sleutel van de **put van de afgrond**¹⁶ gegeven. 2 En **hij** opende de **put van de afgrond**¹⁷, en er steeg rook op uit de **put** als rook van een grote oven. En de zon en de lucht werden verduisterd door de rook van de **put**. 3 En uit de rook kwamen sprinkhanen op de aarde, en hun werd macht gegeven, zoals de scorpioenen van de aarde macht hebben. 4 En tegen hen werd gezegd dat ze geen schade mochten toebrengen aan het gras van de aarde, of welke groene *plant* of welke boom dan ook, maar **alleen aan de mensen** die het zegel van God niet op hun voorhoofd hadden. 5 En hun werd *macht* gegeven, niet om hen te doden, maar om hen te pijnigen, **vijf maanden lang**. Hun pijniging was als de pijniging door een scorpioen, wanneer hij een mens steekt. 6 En in die dagen zullen de mensen de dood zoeken maar die niet vinden. En zij zullen er naar verlangen te sterven, maar de dood zal van hen wegvlugten. 7 En de sprinkhanen zagen eruit als paarden die voor de oorlog gereedgemaakt zijn. En op hun koppen *droegen zij* kransen als van goud, en hun gezichten *leken op* gezichten van mensen. 8 En zij hadden haar als haar van

¹⁵ De uitdrukking “[hen/hun/allen/degenen] die op de aarde wonen” komt in Openbaring 10 maal voor: 3:10; 6:10; 8:13; 11:10 2x); 13:8, 14 (2x); 14:6 en 17:8. Het getal 10 staat op aarde voor volledigheid.

¹⁶ Gr. *abyssos*.

¹⁷ Gr. *abyssos*.

vrouwen, en hun tanden waren als tanden van leeuwen. 9 En zij hadden borstharnassen van ijzer, en het geluid van hun vleugels was als het geluid van wagens met veel paarden die ten strijde snellen. 10 En zij hadden staarten die leken op scorpioenen, en er zaten angels aan hun staarten. En zij hadden de macht om de mensen schade toe te brengen, **vijf maanden lang**. 11 En zij hadden een **koning over zich, de engel van de afgrond**¹⁸. **Zijn naam is in het Hebreeuws Abaddon, en in het Grieks heeft hij de naam Apollyon**. 12 Het ene wee is voorbijgegaan. Zie, nog **twee weeën** komen hierna.

Johannes zag “een ster, uit de hemel op de aarde gevallen”. In Openbaring wordt drie maal gesproken over het vallen van een of meer sterren:

Op 6:13 “de sterren van de hemel vielen op de aarde”.

Op 8:10 “viel er een grote ster uit de hemel, die brandde als een fakkel. Hij viel op het derde *deel* van de rivieren en op de waterbronnen”.

Op 9:1 “een ster, uit de hemel op de aarde gevallen”.

Hier in 9:1 is geen letterlijke ster bedoeld, want Johannes zegt: “en *hem* werd gegeven ...” en “*hij* opende de put van de afgrond” (9:2). Het is een “hem” en een “hij”¹⁹, een persoonlijk wezen dat als een gevallen ster wordt voorgesteld.

Sterren stellen in de Schrift dikwijls engelen voor (Joz 5:14-15; Rech 5:20; Jobb 38:7). Zo ook Satan als “morgenster” (Jes 14:12; vgl. Job 38:7; Luk 10:18). Vergelijk de volgende Schriftplaatsen.

1Kon 22:19 “Verder zeide hij: Daarom hoort het woord des HEEREN: Ik zag de HEERE, zittende op Zijn troon, en **al het hemelse heir staande naast Hem**, aan Zijn rechter [hand] en aan Zijn linkerhand”.

Deut 4:19 “Dat gij ook uw ogen niet opheft naar de hemel, en aanziet de zon, en de maan, en de sterren, het ganse **heir des hemels**; en wordt aangedreven, dat gij u voor die buigt, en hen dient”.

Jes 24:21-23 “En het zal geschieden te dien dage, dat de HEERE bezoeking²⁰ doen zal over **de heirscharen van de hoge in de hoogte**, en over de koningen van de aardbodem op de aardbodem. 22 En zij zullen samenvergaderd worden, [gelijk] de gevangenen in een put, en zij zullen ingesloten worden in een gevangenis, maar na vele dagen [weer] bezocht worden. 23 En de maan zal schaamrood worden, en de zon zal beschaamd worden, als de HEERE der heirscharen regeren zal op de berg Sion en te Jeruzalem, en voor zijn oudsten zal heerlijkheid zijn”.

De sterren staan voor het hemelse heir²¹, de menigte engelen. Jesaja 24 zegt dat God de afvallige engelen zou straffen²², evenals de koningen van de aarde, en dat ze opgesloten zullen worden in een put. Van die “put”²³ krijgt de engel in 9:1 de sleutel.

Vallende sterren duiden op afval of omverwerping van engelen of personen.

Zie verder “De betekenis van de tekenen aan zon, maan en sterren” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

In Op 12:9 worden Satan en zijn engelen uit de hemel “neergeworpen”. De Heer Jezus heeft dit in Luk 10:18 in een visioen gezien en aangekondigd: “Ik zag de Satan als een bliksem uit de hemel vallen”.

Zie verder “De viervoudige val van Satan” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> , en gedetailleerd: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/val-Satan.pdf>

---

¹⁸ Gr. *abyssos*.

¹⁹ De HSV en KJV vertalen dit correct.

²⁰ KJV: punish (straffen).

²¹ Heir: leger, krijgsmacht, strijdmacht, troepenmacht, manschappen, menigte massa, schare ... (Van Dale).

²² Zie verder “Zijn demonen gevallen engelen?": <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/demonen-engelen.pdf> .

²³ Put: *bowr*, Strong's 953. Dit is hetzelfde als de *sjeool* (dodenrijk). Zie Js 38:18 en “De verwarring tussen dodenrijk en hel”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Verwarring.pdf> .

De vraag is dan of, chronologisch gezien, hier in Op 9 Satans definitieve verwijdering uit de hemel bedoeld wordt (zie Op 12:7-9), zijn tweede val. Of bedoelt de tekst dat de “ster” reeds eerder “geval-
len” is?

Laten we enkele gegevens op een rijtje zetten:

- a. Dat de VIJFDE engel (9:1-12) bazuïnt.
- b. Dat in het verslag driemaal het getal VIJF voorkomt: verzen 1, 5 en 10: om de 5 verzen.
- c. Dat in Jes 14:12-15²⁴ Satan VIJF verklaringen poneert van rebellie. Deze worden ingezet door de term “Ik zal”:
  1. **Ik zal** ten hemel opklimmen (vs 13a).
  2. **Ik zal** mijn troon boven de sterren Gods verhogen (vs 13b).
  3. **Ik zal** mij zetten op de berg der samenkomst aan de zijden van het noorden (vs 13c).
  4. **Ik zal** boven de hoogten der wolken klimmen (vs 14a).
  5. **Ik zal** de Allerhoogste gelijk worden. Ja, in de **hel**²⁵ zult gij neergestoten worden, aan de zijden van de **kuil!**” (vs 14b-15).
- d. Dat in Ezechiël 28:16-19²⁶ God VIJF antwoorden geeft aan Satans VIJF trotse grootspraken. Deze worden in de KJV ingezet door “I will”:
  1. **I will cast** thee as profane **out** of the mountain of God (KJV; zie Op 12:9-10)
Daarom zal Ik u ontheiligen van Gods berg (vs 16a).
  2. **I will** destroy thee, O covering cherub, from the midst of the stones of fire (KJV)
En zal u, gij overdekkende cherub! verdelgen uit het midden van de vurige stenen! (vs 16b; vgl. vs 14).
  3. **I will** cast thee to the ground (KJV)
Ik heb u op de aarde weggeworpen (vs 17a).
  4. **I will** lay thee before kings, that they may behold thee (KJV)
Ik heb u voor het aangezicht der koningen gesteld, om op u te zien (vs 17b).
  5. **I will** therefore bring forth a **fire** from the midst of thee, it shall **devour** thee, and I will bring thee to **ashes** upon the earth in the sight of all them that behold thee (KJV; zie Op 20:10)
Daarom heb Ik een **vuur** uit het midden van u doen voortkomen, dat u heeft **verteerd**, en Ik heb u gemaakt tot **as** op de aarde, voor de ogen van allen, die u zien (vs 18).
- e. We weten dat de VIJF-puntige STER, of Pentagram²⁷, een symbool is van “morgenster” Venus en Satan (vgl. Jes 14:12), en dat dit teken van oudsher gebruikt wordt in allerlei systemen die de stempel dragen van “de macht der duisternis”. We vinden dit teken bij het Holisme, Paganisme,

---

²⁴ Dit is het “spotlied op de koning van Babel” (14:4). De koning van Babel had zich tijdens zijn aardse leven een gewillig instrument van de Satan betoond; als er dan een oordeel over Babel uitgesproken wordt, dan ligt het voor de hand dat er ook van een oordeel over Satan melding wordt gemaakt, de val van Satan, in een breed perspectief, vanaf Eden tot aan zijn totale ondergang. Zie verder “De viervoudige val van Satan”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/val-Satan.pdf>.

²⁵ Hier staat het Hebreeuwse *sjeool*, equivalent van *hades*: het dodenrijk, niet de hel! Zie “De verwarring tussen dodenrijk en hel”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Verwarring.pdf>.

²⁶ Dit is het “klaaglied over de koning van Tyrus” (vs. 12). Maar het is ook een blik op de eerste opstand en val van Satan, want deze zat als geestelijke macht achter Tyrus. Zie als voorbeeld de engel in Dan 10 die vocht met de demonenvorsten die achter Perzië en Griekenland stonden. Deze verzen in Ez 28 kunnen in essentie op niemand anders dan Satan en zijn gevallen toestand betrekking hebben. Zie verder “De viervoudige val van Satan”:
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/val-Satan.pdf>.

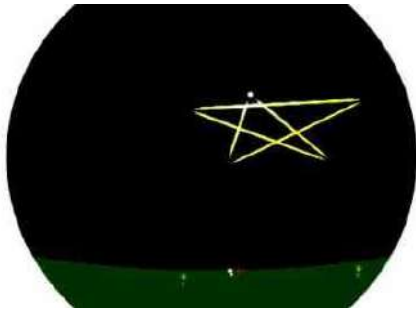
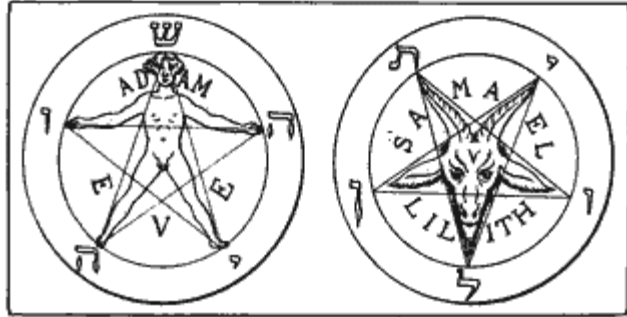
²⁷ Pentagram, een niet-enkelvoudige, stervormige, regelmatige veelhoek, gevormd door de diagonalen van een regelmatige vijfhoek, als magisch teken ook drudenvoet en pentalpha genoemd. Het was het herkenningsteken van de Pythagoreeers. (Encarta 2002). Pythagoras (586-506 vC) gaf aan de pentalpha (zo genoemd omdat de punten vijf A’s vormen) de betekenis: vrije wil, strijd, gerechtigheid. Zo kwam het pentagram in de vrijmetselarij terecht. Het pentagram verscheint reeds in ±3500 vC in Ur der Chaldeeën (Mesopotamië). Voor de Druïden (Kelten) was de druïdenvoet (pentagram) een symbool voor godheid. Het pentagram (in een cirkel) is ook een voorstelling van Venus, de planeet die 247 dagen zichtbaar is als de morgenster, en we weten dat Satan in de Bijbel bekend staat als “morgenster” (Jes 14:12).

Wicca, Satanskerk en Vrijmetselarij, die tamelijk recente stromingen lijken te zijn maar in feite zeer oude duivelse wortels hebben in Mesopotamië.

Pentagram met zodiak

Links: een naar jpg omgezette gif-animatie van de posities van Venus in conjunctie met de opgaande zon (onderaan). Men verkrijgt een pentagram door het vastleggen van gelijk welke zonsopgang waarop de morgenster (Venus) prominent is, en door daarna de observatie met intervallen van 584 dagen te herhalen, vanaf die datum, en de Venusfazen met elkaar te verbinden. De samenstelling duurt dan 8 jaar. Het is bekend dat reeds onder Tiglath-Pileser III (aan de macht in 745 vC) een waarneming hiervan werd opgetekend. Ook de Maya's hadden kennis dan deze cycli van Venus.

f. De gevallen “ster” in 9:1 is een persoonlijk wezen, zoals we reeds zagen.

Wijst dit alles niet in de richting van Satan? Met zekerheid kunnen we het niet zeggen. Het is echter een aanwijzing.

Sommigen denken aan de engel uit Op 20:1-3:

“En ik zag een engel neerdalen uit de hemel met de sleutel van de afgrond en een grote ketting in zijn hand. ² En hij greep de draak, de oude slang, dat is de duivel en de satan, en bond hem voor duizend jaar, ³ en wierp hem in de afgrond, en sloot hem daarin op en verzegelde die boven hem, opdat hij de volken niet meer zou misleiden, totdat de duizend jaar tot een einde gekomen zouden zijn. En daarna moet hij een korte tijd worden losgelaten”.

Merk echter op dat de uitdrukking in 9:1 “en ik zag een ster, uit de hemel op de aarde **gevallen**” niet te vergelijken valt met “ik zag een engel **neerdalen** uit de hemel”. Het “vallen” is negatief, zoals reeds in 8:10. Wij vergelijken dit negatieve met Jes 14:12-15: “Hoe zijt gij uit de hemel gevallen, gij morgenster” (hier op Satan van toepassing).

Anderen veronderstellen dat met de “ster” de Antichrist bedoeld wordt. Als dit zo is dan zien we hier de opkomst van de Antichrist (niet te verwarren met de dictator van het herstelde Romeinse rijk)²⁸, van bij de vijfde bazuin, die ook het eerste “wee” (8:13) is. De Antichrist zal dan beschikken over losgelaten Satanische machten. Daarmee zal hij de ongelovige Joden ertoe verleiden te geloven in de verschrikkelijkste valse leringen die er ooit geweest zijn (vgl. Mat 12:45!; 2Th 2:11v; Jes 28:15-18). Maar hoe zou de Antichrist de sleutel kunnen ontvangen van de “put van de afgrond”? Het is Christus die de sleutels heeft van de hades²⁹ en de dood (Op 1:18) en zou Hij dan aan de menselijke Antichrist de beschikking geven over “de put van de afgrond”? Dit lijkt me beslist niet aannemelijk.

Laten we besluiten met te zeggen dat in Op 9 een afgefallen engel de gevallen “ster” is en dat hij de sleutel ontvangt van “de put van de afgrond” uit de hand van Christus.

De afgrond

²⁸ Zie “De Antichrist in Openbaring”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Antichrist-in-Op13.pdf> .

²⁹ Gr. *kai echó tas kleis tou adou kai tou thanatou*: “en ik heb de sleutels van de hades [= dodenrijk] en van de dood” (Op 1:18b). De “put van de afgrond” is daarbij inbegrepen. Zie verder “De verwarring tussen dodenrijk en hel”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Verwarring.pdf> .

De “afgrond” (*abyssos*)³⁰ komt in Openbaring zeven keer³¹ voor, namelijk als het domein van Abaddon (9:11; vgl. Luk 8:31), als de plaats waaruit het beest opstijgt (11:7; 17:8) en als de plaats waar de Satan duizend jaar wordt opgesloten (20:1-3). De algemene benaming voor de verblijfplaats van de doden is het *dodenrijk*, of de *hades* (vgl. Hand 2:27), waarin twee afdelingen zijn: één voor de goeden en één voor de slechten (zie Luk 16: 19-31). Hier verblijven zij in afwachting van het oordeel. In Luk 8:31 smeken de demonen Jezus “dat Hij hen niet zou gebieden in de *afgrond*³² te gaan”, waaruit we zien dat Jezus de macht heeft om demonen naar de afgrond te zenden.

Zie verder “De verwarring tussen dodenrijk en hel”:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Verwarring.pdf> , en ook: “Zijn demonen gevallen engelen?”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/demonen-engelen.pdf> (met een schema).

Zie verder ook “De werkelijkheid achter de beeldspraak”:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

De abyssos en de Gehenna (hel) zijn plaatsen van gevangenschap en pijniging, waarvan vuur en rook het symbool zijn (vgl. Luk 16:24). Ten aanzien van hen die het beest en zijn beeld aanbaden staat er in Op 14:11: “En de *rook* van hun pijniging gaat op in alle eeuwigheid, en zij hebben geen rust dag en nacht”. Maar rook is ook symbool van geestelijke verduistering: “en de zon en de lucht is verduisterd geworden van de rook van de put” (9:2). De rook verpest de lucht die wellicht een symbool is van de geestelijke atmosfeer van de menselijke samenleving: elke vorm van geestesleven wordt besmet door demonische invloeden.

Sprinkhanen

“En uit de rook kwamen sprinkhanen op de aarde”. Dit doet ons denken aan de achtste plaag van Egypte (Ex 10:12-15). “Zij bedekten het gezicht van het ganse land, alzo dat het land verduisterd werd” (Ex 10:15). Maar hier in Op 9:2 komt de verduistering er als gevolg van de rook. In geestelijke zin is Egypte ook de wereld.

Deze sprinkhanen zijn voorstellingen van duistere demonen, in de gedaante van een leger: “de paarden gelijk, die tot de oorlog bereid zijn” (9:7) en “het gedruis van hun vleugels was als een gedruis der wagens, wanneer vele paarden naar de strijd lopen” (9:9) en “hun tanden waren als [tanden] der leeuwen” (9:8). Ter vergelijking: Het boek van de profeet Joël begint met een sprinkhanenplaag als aankondiging van de dag des Heren:

Joel 1:4-6 “Wat de rups heeft overgelaten, heeft de **sprinkhaan** afgegeten, en wat de sprinkhaan heeft overgelaten, heeft de kever afgegeten, en wat de kever heeft overgelaten, heeft de kruidworm afgegeten. ⁵ Waakt op, gij dronkenen! en weent, en huilt, alle gij wijnzuipers! om de nieuwe wijn, daar hij van uw mond is afgesneden. ⁶ Want **een volk** is opgekomen over mijn land, **machtig en zonder getal**; zijn **tanden zijn leeuwentanden**, en het heeft een gebit van een oude leeuw”.

Joel 2:1-5 “Blaast de bazuin te Sion, en roept luide op de berg Mijner heiligheid; laat alle inwoners des lands beroerd zijn, want **de dag des HEEREN komt**, want hij is nabij. ² Een dag van duisternis en donkerheid, een dag van wolken en dikke duisterheid, als de dageraad uitgespreid over de bergen; **een groot en machtig volk**, zoals van ouds niet geweest is, en na hem niet meer zal zijn tot in jaren van vele geslachten. ³ Voor hem verteert een vuur, en achter hem brandt een vlam; het land is voor hem als een lusthof, maar achter hem een woeste wildernis, en ook is er geen ontkomen aan hem. ⁴ De gedaante ervan is als de gedaante van paarden, en als ruiters zo zullen zij lopen. ⁵ Zij zullen daarheen springen **als een gedruis van wagens**, op de hoogten der bergen; als het gedruis van een vuurvlam, die stoppels verteert; als een machtig volk, dat in slagorde gesteld is”.

---

³⁰ *Abyssos* betekent letterlijk ‘bodemloze’ (put) - in de KJV weergegeven als ‘bottomless pit’.

³¹ Op 9:1, 2, 11; 11:7; 17:8; 20:1, 3.

³² Gr. *abyssos*.

“En zij hadden een koning over zich, de engel van de afgrond. Zijn naam is in het Hebreeuws Abaddon, en in het Grieks heeft hij de naam Apollyon” (Op 9:11). “Apollyon” betekent “verderver”³³. Sommigen denken dat deze Abaddon of Apollyon Satan is, de koning van de afgrond. Maar Abaddon kan moeilijk de Satan zijn, veeleer een hoge Satanische engel (er zijn blijkbaar rangen en standen in het rijk der duisternis). Van de Satan werd niet gezegd dat hij behoort tot de engelen die God eertijds in de “afgrond” heeft geworpen om bewaard te blijven tot het oordeel (2Pet 2:4-5 en 1Pet 3:19). Satan woont tot net vóór de tweede helft van de 70ste jaarweek in de hemelse gewesten³⁴, en daarna pas wordt hij op de aarde geworpen (zie verklaring bij Op 12:7-9).

In Op 9 zijn de demonen die het ‘sprinkhanenleger’ aandrijven zeer boosaardige gevallen engelen, die God sinds de dagen van Noach gebonden heeft gehouden in de Abyssos/Tartarus, en die daar in “ketenen der duisternis” verblijven (2Pet 2:4-5; Jud 6). Deze sprinkhanen hadden over zich “een koning de engel van de afgrond” (vs. 11). Ook hieruit blijkt de symboliek, want echte sprinkhanen hebben geen leider (Spr 30:27).

Het door demonen aangedreven leger zal een menselijk leger zijn, want “hun gezichten leken op gezichten van mensen. En zij hadden haar als haar van vrouwen” (9:7, 8). Het lange haar spreekt van afhankelijkheid; het toont dat zij afhankelijk zijn van een hogere macht, namelijk Abaddon, de demonenvorst.

Er zijn uitleggers die menen dat die “sprinkhanen” losgelaten demonen zijn die er letterlijk uitzien zoals Johannes ze beschijft. Dit lijkt me niet zo voor de hand liggend, eerstens gezien de duidelijke symboliek, maar anderzijds ook omdat demonen zich in de Schrift nergens als fysiek-materiële wezens manifesteren, in tegenstelling tot de getrouwe engelen. Demonen kunnen dit blijkbaar niet (meer) en moeten daarom een menselijk of dierlijk lichaam belasten of bezetten om op aarde krachtig te zijn. Nu gaat het in de Abyssos niet om de *vrije* en *actieve* demonen (Ef 6:12) maar om “geesten in de gevangenis” (1Pet 3:19), maar het lijkt me niet aannemelijk dat deze laatsten nog in lichamen zouden kunnen verschijnen, vermits zij juist in lichamen op aarde gezondigd hebben, vóór de vloed.

Zie verder “Zijn demonen gevallen engelen?”:

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/demonen-engelen.pdf>,

en “De viervoudige val van Satan”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/val-Satan.pdf>.

Deze sprinkhanen werd gezegd geen schade toe te brengen aan de vegetatie maar, in tegenstelling tot de natuur van echte sprinkhanen, moeten zij *mensen* pijnigen: zij die het zegel van God niet aan hun voorhoofd hebben. Dit onderstreept het symbolische karakter van de sprinkhanenplaag.

De verzegelden zijn de 144.000 (Op 7:4) uit Israël. We bevinden ons blijkbaar in Israël: de Joden zijn terug in hun land en een gedeelte is verzegeld door God. Alléén de verzegelden zullen geen schade lijden.

Zie ook “Het herstel van Israël” onder <http://www.verhoevenmarc.be/#Israel>.

De sprinkhanen zijn uitgebeeld met schorpioenenstaarten en dito angels. Zij pijnigen met pijnlijke schorpioenensteken. In Luk 10:19 worden demonen met schorpioenen vergeleken. Zij mogen pijnigen maar niemand doden, zoals in het geval van Job. De pijniging duurt vijf maanden lang en dit is de normale levenscyclus van natuurlijke sprinkhanen. Op te merken valt dat het zondvloedoordeel eveneens vijf maanden duurde, of 150 dagen (Gen 7:24; 8:3).

Voor de betekenis van die schorpioenensteken wendden sommigen zich tot 2Th 2:11-12:

“En daarom zal God hun zenden een kracht der dwaling, dat zij de leugen zouden geloven; Opdat zij allen veroordeeld worden, die de waarheid niet geloofd hebben, maar een welbehagen hebben gehad in de ongerechtigheid”.

Misschien is het moeilijk te begrijpen hoe “een kracht der dwaling” overeenkomt met “pijnigen ... de mensen zullen de dood zoeken ... zij zullen ernaar verlangen te sterven” (9:5-6). Het gaat in de tekst om onuitstaanbare pijnigingen, zo erg zijn dat men de dood zal zoeken. Maar dwaalstromingen

³³ Gr. *apolluón*: verderver; van *apollumi*: vernietigen, te gronde richten, in het verderf storten; ombrengen, doden. (Prisma G/N).

³⁴ Uit Job weten we dat in zijn tijd Satan toegang had tot de hemel (Job 1:6; 2:1) en dat bewijst dat hij eertijds niet in de “afgrond” of *abyssos* werd geworpen. In Ef 6:12 zien we Satan nog steeds toegang hebben tot de hemelse gewesten.

en valse profeten kunnen de mensen wel degelijk ophitsen tot ze radeloos worden van angst. Als zulke dwaalstromingen bovendien de proportie aannemen van wat er in Mat 12:45 staat, namelijk bezetenheid, met name door de losgelaten geesten uit “de put van de afgrond” (9:1), dan wordt ons de profetie van de Heer duidelijk:

Mat 12:45 “Dan gaat hij heen en neemt met zich zeven andere geesten, bozer dan hijzelf, en ingegaan zijnde, wonen zij aldaar; en het laatste van die mens wordt erger dan het eerste. ALZO ZAL HET OOK MET DIT BOOS GESLACHT ZIJN”.

De letterlijke verklaring

In de letterlijke verklaring zijn deze “sprinkhanen” letterlijk bovennatuurlijke monsters, al dan niet speciaal voor dit oordeel geschapen en bezeten door de losgelaten geesten uit de Abyssos, om de afvallige mensheid letterlijk te pijnigen.

De populaire Hal Lindsey denkt dat Johannes in feite zwaar bewapende helikopters zag, zoals de cobrahelikopters die in Vietnam vanuit de staart zenuwgas spoten. Hun uitzicht en geluid (“vele wagens”) zou aan de beschrijving voldoen. Dit terwijl de gelijkenis met helikopters helemaal niet opgaat: “aan paarden gelijk”, “gouden kronen”, “mensengezichten” en “vrouwenhaar”?!

Lees deze waarschuwing voor Hal Lindsey: http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Hal_Lindsey.pdf .

6. ZESDE BAZUIN - TWEEDE WEE: de engelen bij de Eufraat

9: 13-21

En de zesde engel blies op de bazuin, en ik hoorde uit de vier horens van het gouden altaar dat vóór God stond, één stem *komen*. ¹⁴ Die zei tegen de zesde engel die de bazuin had: Maak de **vier engelen** los die gebonden zijn bij de grote rivier, de Eufraat. ¹⁵ En de vier engelen werden losgemaakt. Zij waren in gereedheid gehouden tegen het uur en de dag en de maand en het jaar dat zij **het derde deel van de mensen** zouden doden. ¹⁶ En het aantal bereden troepen bedroeg tweemaal tienduizend maal tienduizend, en ik hoorde hun aantal. ¹⁷ En in dit visioen zag ik de paarden en hen die erop zaten aldus: ze hadden vuurrode en rookkleurige en zwavelkleurige borstharnassen. En de hoofden van de paarden waren als leeuwenkoppen, en uit hun mond kwam vuur, rook en zwavel. ¹⁸ Door deze drie werd **het derde deel van de mensen gedood**: door het vuur, de rook en de zwavel die uit hun mond kwam. ¹⁹ Want hun macht ligt in hun mond en in hun staart, want hun staarten zijn als slangen, met koppen eraan, en daarmee brengen zij schade toe. ²⁰ En de overige mensen, die niet door deze plagen werden gedood, bekeerden zich niet van de werken van hun handen; zij bleven de demonen aanbidden en de gouden, zilveren, koperen, stenen en houten afgoden, die niet kunnen zien, horen of lopen. ²¹ Ook bekeerden zij zich niet van hun moorden, hun tovenarij, hun ontucht en het plegen van diefstal.

Opnieuw is er sprake van het derde deel. Zie “Het ‘derde deel’ in Openbaring” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

Het oordeel van de zesde bazuin slaat op een oorlog waarbij één derde van alle mensen zal gedood worden. God zal sterke legers doen optrekken, vermoedelijk tegen het herstelde Romeinse rijk. Dit oordeel komt in antwoord op de smeekbede van de heiligen die gevraagd hebben om wraak en verlossing (6:9-11; vgl. 8:3). Zie verder de bespreking bij de zesde schaal (Op 16:12).

De vier horens van het altaar komen overeen met de vier hoeken van de aarde, dus elke plaats op aarde waar zich gelovigen en ongelovigen bevinden (vgl. de vier rijken in Dan 2 en 7). De 4 engelen van Op 7:1-3, die op de vier hoeken van de aarde staan, maar verbod kregen om de vier winden los te laten totdat de heiligen waren verzegeld, zijn volgens sommigen niet dezelfde als de vier “gebonden” engelen bij de Eufraat (9:14v.) die boze engelen lijken te zijn (2Pet 2:4; Jud 6). Het gebonden-zijn kan echter ook slaan op louter een ‘verbintenis’ om niet op te treden vóór de vastgestelde tijd. Ook de vier engelen in Op 7:3 werd bevolen om niet op te treden, waaraan zij ook ‘gebonden’ zijn. Het verschil in opdracht (Op 7:3: aarde, zee, bomen, en Op 9:15: het doden van een derde van de mensen) is daarom niet een reden om te denken aan een verschillend viertal van engelen. Op 7:3 toont ons een rustpauze met daarin een Goddelijke ontferming over de verzegelden; vandaar de ‘tegenhou-

dende' engelen aan de vier hoeken van de aarde. Op 9:15 toont ons echter nu de uitvoering van een oordeel op de gezette tijd; vandaar dat er staat: "Ontbind de vier engelen, die gebonden zijn ...".

Het getal van de legers was "tweemaal tienduizend maal tienduizend" (vgl. Psalm 68:18). Het gaat dan om 200 miljoen soldaten die uit het oosten oprukken! Tegenwerping: het aantal (200 miljoen) is te groot voor een menselijk leger, en de logistiek (bevoorrading) is voor zo'n groot leger niet mogelijk. Anderzijds bezit China een aantal manschappen dat reeds in zestiger jaren geschat werd op 200 miljoen (John. H. Hightower in Associated Press van 28 april 1964).

De Eufraat is de vierde stroom van de rivier die in de hof van Eden ontsprong (Gen 2:10,14b). De eerste zonde van de mens vond plaats in dit gebied (Gen 3:1-7). In dit gebied vermoordde Kaïn zijn broer Abel (Gen 4:8). Hier begon men aan de torenbouw van Babel (Gen 11:6-9). Daar lag ook Babylon, met de hoge tempel, de ziggurat Etemenanki oftewel "Het huis der grondvesting van hemel en aarde". De oorsprongen van astrologie, spiritisme en afgoderijen moeten in dit gebied worden gezocht. In deze optiek staat de Eufraat symbool voor een gebied van het kwade.

Maar een doorslaggevende reden om de Eufraat hier niet letterlijk op te vatten is er niet. Deze rivier heeft steeds de grens gevormd tussen Israël en de Oosterse machten, met name Assyrië. In Johannes' tijd vormde de Eufraat tevens de grens tussen het toenmalige Romeinse rijk en de Oosterse machten, vooral de Parthen. De Romeinen vreesden altijd een mogelijke inval van de geduchte Parthen van over de Eufraat. In de jaren 58 tot 62 n.C. had zo'n bloedige Parthische ruitervlucht plaats. Sommigen denken bij de staarten (met koppen, vs. 19) aan de gewoonte van de Parthen om op hun vlucht pijlen achter zich af te schieten.

De vraag blijft om welke legers het hier gaat. De grote vijand van Israël in de eindtijd is allereerst de "koning van het Noorden" (Dan 11:40-45). Dit is Syrië, maar vooral Gog in het "uiterste Noorden" (Ez 38 en 39) en dit is Rusland en zijn bondgenoten. Syrië trekt tegen Israël op vlak vóór de wederkomst van Christus, Gog vlak erna. De koning van het Noorden trekt echter tegen Israël op, terwijl de legers van de zesde bazuin $\frac{1}{3}$ van de wereldbevolking zullen ombrengen! Het gaat hier over een wereldomvattende slag. Misschien toch China? Of worden hier louter demonenlegers beschreven die achter de (hier niet te achterhalen) zichtbare werkelijkheid schuilgaan? In de Grote Verdrukking zullen deze profetieën beter begrepen worden.

De vuurrode en zwavelkleurige harnassen doen aan de hel denken, de poel van vuur en zwavel (14:10; 19:20; 20:10; 21:8). Het zijn helse verdedigingswapens. Het donkerrood doet denken aan bloed. Bij de aanvalswapens zijn er de koppen van de paarden: die waren als leeuwenkoppen. Hieruit komt vuur, rook en zwavel, drie plagen met de kenmerken van de hel. Dan zijn er nog de staarten als slangen met koppen. Terwijl de leeuwenkop dient om te verslinden, duidt de slangenstaart op list en verraad. In de voorstelling spelen de ruiters zelf verder geen rol.

"En de overige mensen, die niet door deze plagen werden gedood, bekeerden zich niet van de werken van hun handen; zij bleven de demonen³⁵ aanbidden ..." (9:20). Net zoals bij de Farao van Egypte, verwekten de plagen geen bekering. Zij blijven zich halsstarrig bezighouden met de demonen die achter hun afgoden schuil gaan. De mens heeft een sterke drang naar demonische filosofieën en aspiraties. In Op 9:20-21 zien we een totale morele ontaarding, zoals de wereld nooit tevoren gekend heeft.

Letterlijke verklaring

Het lijkt hier haast onmogelijk om in de afschildering van de legers iets letterlijks te zien. Deze paarden met hun ruiters staan symbool voor een aards leger, met allerlei oorlogstuig, aangedreven door demonische machten. De Eufraat is de poort naar het Oosten, vanwaar de legers komen.

Hal Lindsey (en vele anderen) denkt aan de legers van Rood China, vergezeld door andere oostelijke bondgenoten. Hij denkt aan een volledige invasie vanuit het Oosten in het Westen. Het zijn de "koningen die van de zonsopgang komen" (Op 16:12). Het gele gevaar in actie. De paarden met leeuwenkoppen, die rook vuur en zwavel spuwen, zijn een beschrijving die Johannes gaf van de mobiele

---

³⁵ Gr. *daimonia*: demonen. De Schrift kent geen "duivelen" (SV) maar wel "demonen". Er is slechts één duivel: Satan, "de duivel", Gr. *ho diabolos*.

wagens voor het lanceren van raketten, die hij in feite zag. Zie echter hier verder “Wat is symbolisch en wat letterlijk?” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

••• DERDE EXCURSIE (10:1 - 11:13)

A. HET GEOPENDE BOEKJE

10: 1-11

En ik zag een **andere sterke Engel** uit de hemel afdalen. Hij was bekleed met een wolk en boven *Zijn* hoofd was een regenboog. **Zijn gezicht was als de zon**, en **Zijn voeten waren als zuilen van vuur**. ² En Hij had in Zijn hand een **boekje, dat geopend was**. En Hij zette *Zijn* rechtervoet op de zee en *Zijn* linker op de aarde. ³ En Hij riep met een luide stem, zoals een leeuw brult. En toen Hij geroepen had, lieten de **zeven donderslagen** hun stemmen horen. ⁴ En toen de zeven donderslagen hun stemmen hadden laten horen, stond ik op het punt *ze* op te schrijven. Maar ik hoorde een stem uit de hemel tegen mij zeggen: **Verzegel wat de zeven donderslagen gesproken hebben en schrijf dat niet op**. ⁵ En de Engel Die ik op de zee en op de aarde zag staan, hief Zijn hand op naar de hemel, ⁶ en Hij zwoer bij Hem Die leeft in alle eeuwigheid, Die de hemel heeft geschapen met wat daarin is, de aarde met wat daarop is en de zee met wat daarin is, dat er geen tijd meer zou zijn. ⁷ **Maar in de dagen van de stem van de zevende engel, wanneer die op de bazuin zal blazen, zal ook het geheimenis van God volbracht worden**, zoals Hij aan Zijn dienstknechten, de profeten, verkondigd heeft. ⁸ En de stem die ik uit de hemel gehoord had, sprak opnieuw met mij en zei: Ga, neem het boekje dat geopend ligt in de hand van de Engel Die op de zee en op de aarde staat. ⁹ En ik ging naar de Engel toe en zei tegen Hem: Geef mij dat boekje. En Hij zei tegen mij: Neem het en eet het op, en het zal uw buik bitter maken, maar in uw mond zal het zoet zijn als honing. ¹⁰ En ik nam het boekje uit de hand van de Engel en at het op, en het was in mijn mond zoet als honing, maar toen ik het opgegeten had, werd mijn buik bitter. ¹¹ En Hij zei tegen mij: U moet opnieuw profeteren over vele volken, naties, talen en koningen.

Dit hoofdstuk doet denken aan passages in Dan 10 en Dan 12. De discussie rond de vraag of de “andere sterke engel” Christus is of niet, geldt evenzeer de “man in linnen klederen” in Dn 10 en 12.

We komen de uitdrukking “andere/sterke engel” als volgt tegen in Openbaring :

“andere engel”: 7:2; 8:3; 14:6, 8, 15, 17, 18

“sterke engel”: 5:2; 15:21

“andere sterke engel”: 10:1

Deze “andere sterke engel” is de Heer Jezus, want “zijn voeten waren als zuiler van vuur”, overeenkomstig wat we bij Hem al zagen in Op 1:15 (“Zijn voeten waren als blinkend koper, gloeiend gemaakt in een oven”), en in Op 1:16 zagen we: “Zijn gezicht was zoals de zon schijnt in haar kracht”.

“Hij riep met een luide stem, zoals een leeuw brult”. Hij is de machtige leeuw uit de stam Juda. Het doet ons ook denken aan de woorden van de profeet Amos:

“Zal een leeuw brullen in het woud, als hij geen roof heeft? Zal een jonge leeuw uit zijn hol zijn stem verheffen, tenzij dat hij [wat] gevangen heeft? ... De leeuw heeft gebruld, wie zou niet vrez-zen? De Heere HEERE heeft gesproken, wie zou niet profeteren?” (Amos 3:4, 8).

Het brullen van de leeuw duidt dus de aankondiging van het oordeel aan.

Ook in het Oude Testament openbaart de Heer Jezus zich in de gedaante van een engel. “De Engel des HEEREN” (Gen 16:7; Gen 22:11; Ex 3:2; Num 22:23) en “de Engel des Verbonds” (Mal 3:1).

Een regenboog was op zijn hoofd (vgl. Ez 1:28). De regenboog is het beeld van Gods trouw (Gen 9:13-17). Het geopende boekje is niet het boek met de zeven zegels uit Op 5, dat over de oordelen van de ganse aarde gaat. Het boekje is klein en niet verzegeld, het is “een boekje³⁶, dat geopend was” (vs 2). De inhoud kan slaan op wat in Op 11:1-13 geschreven staat, waar het gaat over de twee getui-

³⁶ Gr. *biblaridion*: kleine boekrol.

gen in het heilig land. Meer algemeen staat in het geopende boekje het profetisch woord aangaande de voleinding van Gods heilsplan. Dit is niet véél meer want we zijn aan de laatste en zevende bazuin gekomen en vandaar dat het boekje klein is.

De Engel zet zijn rechtersoepel op de zee en zijn linker op de aarde. Hij wil tonen dat Hij de rechten bezit over de zee en de gehele aarde (vgl. Deut 11:24 en Joz 1:3). Tot driemaal toe wordt dit gezegd: Op 10:2, 5, 8. De hemel erkent die rechten door het antwoord van de zeven donderslagen (vgl. Op 4:5). Vergelijk de zevenvoudig donderende “stem des HEEREN” in Psalm 29:3-9:

- 1 De stem des HEEREN is op de wateren, de God der ere dondert; de HEERE is op de grote wateren.
- 2 De stem des HEEREN is met kracht,
- 3 De stem des HEEREN is met heerlijkheid.
- 4 De stem des HEEREN breekt de cederen; ja, de HEERE verbreekt de cederen van Libanon. En Hij doet ze huppelen als een kalf, de Libanon en Sirjon als een jongen eenhoorn.
- 5 De stem des HEEREN houdt er vlammen vuurs uit.
- 6 De stem des HEEREN doet de woestijn beven; de HEERE doet de woestijn Kades beven.
- 7 De stem des HEEREN doet de hinden jongen werpen, en ontbloot de wouden; maar in Zijn tempel zegt [Hem] een iegelijk eer.

Donderslagen zijn overal in de Schrift de uitdrukking van Gods macht die zich in oordeel openbaart. De leeuw uit de stam Juda zal zich spoedig op zijn prooi werpen, de oordelen van de Heer zullen zijn vijanden niet ontlopen.

Het antwoord van de donderslagen mag niet opgeschreven worden. Dit betekent vooreerst dat Johannes gewoon was de visioenen onmiddellijk in een boek op te schrijven. Nu mocht hij bij uitzondering niets opschrijven. Dit betekent dat ze op het ogenblik van vers 4 verborgen, “verzegeld” moesten worden. We moeten ons immers eerst bezighouden met Jeruzalem in Op 11:1-13. Wat de zeven donderslagen ons vertellen weten we later: “in de dagen van de stem van de zevende engel, wanneer hij zal bazuinen, zal ook de verborgenheid van God voleindigd worden” (10:7). Vergelijk ook met Dan 12:9-10. De voleinding van de verborgenheden van God gebeurt bij de zevende bazuin, wanneer de zeven schalen uitgegoten worden (Op 15 en 16), de allerlaatste oordelen vlak voor de komst van de Heer.

De Engel die de Heer Jezus is, uitgebeeld als vertegenwoordiger en boodschapper van God, richt zich verder tot de hemel om te zweren. Dit is de gewone manier van zweren (Deut 32:40; Dan 12:7). Hij zwoer dat er geen uitstel meer zal zijn. Er rest ons immers nog slechts één bazuin (vs. 7). Het uitstel vanwege de lankmoedigheid van God is voorbij (2 Pet 3:9). Het geheimenis (de verborgenheid) van God zal voleindigd worden. De openbaring wordt een feit.

Johannes moet het boekje opeten: het moet een deel van hemzelf worden, van zijn “inwendige mens” (Ef 3:16; vgl. Joh 6:49-58). Hetzelfde beeld wordt gebruikt als in Ez 2:8 - 3:3, waar de profeet Ezechiël gevraagd wordt om de boekrol op te eten. Het zou zoet smaken en daarna bitter. Ook in Ez 3:3 smaakte de boekrol zoet. Wie proeft van Gods raadsbesluiten zal allereerst de zoetheid ervan ontdekken (vgl. Psalm 119:103; Jer 15:16a). Maar Gods wegen naar het doel zijn allermint aangenaam (vgl. Amos 8:9-10). Gods bittere oordelen zijn moeilijk verteerbaar maar wel noodzakelijk om de zoete raadsbesluiten in vervulling te brengen. Let op de volgorde in vers 9, zoals de engel het uitsprekt (eerst bitter, daarna zoet), en dan op de volgorde bij het eten door Johannes in vers 10 (eerst zoet, daarna bitter).

Maar Johannes' opdracht is nog niet ten einde: “Gij moet weer profeteren ...”. Hij moet in Op 11 nog een beschrijving geven van wat er met Jeruzalem zal gebeuren, daarna de laatste oordelen onder de zevende bazuin, en daarna nog meer profetische gebeurtenissen - en dat terwijl hij wellicht dacht dat het einde al gekomen was.

B. DE TWEE GETUIGEN

11: 1-6

1 En mij werd een meetlat gegeven, die op een staf³⁷ leek. En de engel was *erbij* komen staan en zei: Sta op en meet de tempel van God, het altaar en hen die daarin aanbidden. 2 Maar laat de buitenste voorhof van de tempel erbuiten en meet die niet, want die is aan de heidenen gegeven. En zij zullen de heilige stad vertrappen, **tweeënveertig maanden lang**. 3 En Ik zal Mijn **twee getuigen** macht geven, en zij zullen, in rouwkleiding gekleed, **twalfhonderdzestig dagen lang** profeteren. 4 Zij zijn de twee olijfbomen en de twee kandelaars, die voor de God van de aarde staan. 5 En als iemand hun schade wil toebrengen, komt er vuur uit hun mond en *dat* verslindt hun vijanden. En als iemand hun schade wil toebrengen, moet hij op dezelfde manier gedood worden. 6 Zij hebben macht de **hemel te sluiten**, zodat er geen regen zal vallen in de dagen dat zij profeteren. En zij hebben macht over de wateren om die **in bloed te veranderen**, en de aarde te treffen met **allerlei plagen**, zo vaak zij dat willen.

God voert Johannes door Zijn Geest in de stad Jeruzalem. Johannes moet de tempel Gods en het altaar en hen die daarin aanbidden meten. We zien dus dat de tempel in Jeruzalem herbouwd is! Dit wijst erop dat de Joden al een tijdje terug zijn in hun land, zoals geprofeteerd

Zie “Het herstel van Israël” onder <http://www.verhoevenmarc.be/#Israel> .

Echter, de heidenen zullen de heilige stad nog 42 maanden vertreden³⁸. De tweede helft van de 70ste jaarweek is dus aangebroken, de Antichrist is aan de macht en heeft op dit tijdstip de eredienst afgeschaft (Dan 9:27). In 2Th 2:4 zien we dat de Antichrist in de tempel gaat zitten. Dan 9:27 en 12:11 spreken over de gruwel der verwoesting³⁹ die door de Heer Jezus in Mat 24:15 in verband wordt gebracht met de tempel.

Het meten gebeurt met een meetstok die op een staf lijkt (zie voetnoot bij 11:1). Het Griekse woord “rabdos” betekent stok, roede, staf, scepter (Prisma G/N). De staf spreekt van macht. Evenals in Ez 40:3-5 (t/m hst. 41) wil God precies de grenzen bepalen van wat Hem toebehoort (vgl. Op 21:15-17), maar Hij wil daarmee ook aangeven dat Hij het tempelhuis, de heilige voorhof en de gelovigen die daarin aanbidden zal beschermen (vgl. Jes 28:17; Zach 1:16; 2:1-5). Evenals in hoofdstuk 7 (vs 4-8), de excursie na het zesde zegel, gaat het hier in de excursie na de zesde bazuin over het beschermen van het gelovig overblijfsel in Israël, m.a.w. de gelovigen uit de joden, die Jezus als hun Messias aanvaardden.

Het terrein rond de tempel, de voorhof en de stad Jeruzalem, worden niet gemeten want die zullen vertreden worden door de heidenen (naties, volken), tweeënveertig maanden lang; dit zijn 1260 dagen of 3,5 profetische jaren. Wat betekent dit? De Joodse Antichrist, die bang is voor de koning van het Noorden in het land van Syrië en Gog (Dan 11 en Ez 38), zal een verbond sluiten met de dictator van het Romeinse rijk, het “beest uit de zee” (Op 13:1-10). Dit verbond zal 7 jaar duren: Dn 9:26, 27. In Jes 28:15 staat dat hij en zijn mederegeerders een verbond zullen sluiten met de dood en een verdrag met het dodenrijk. Maar dit zal hem niets baten: in Op 9:13-19 zagen we reeds dat legers van 200 miljoen stuks “ruiterij” vanuit het oosten een inval zullen doen.

Zie verder “De chronologie van de 42 maanden” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> & <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/70-jaarweken-Daniel.pdf> & <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Babel-tot-Eeuwigheid.pdf> .

³⁷ Textus Receptus: *kai edothè moi kalamos omoios rabdó*; letterlijk: “en werd gegeven aan mij een riet als een staf”.

³⁸ De volledige “tijden der heidenen” (Dan 2:36-45, Luk 21:24, Rom 11:25) duren van de verwoesting van Jeruzalem (586 vC) door Nebukadnezar, tot de (zichtbare) wederkomst van de Messias om het Vrederijk op te richten.

³⁹ Zie verder bij de bespreking van Op 13 “Het beest uit de aarde”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/beeldOP13.pdf> en ook <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/beest.pdf> .

Op 11:1-13 beschrijft Jeruzalem tijdens de slotfase. De Antichrist is aan de macht en hij heeft de erediensafgeschaft. Dit is dus de tijd van de Grote Verdrukking. De volken hebben in Israël veel macht, gezien het zevenjarig verbond van de Antichrist met de dictator van het Romeinse rijk en er is dan ook veel afgoderij en goddeloosheid. Maar God zal een krachtig getuigenis opwekken in Jeruzalem. De twee getuigen zullen profeteren tegen die goddeloosheid, zoals de profeten van het Oude Testament in hun tijd deden.

Vele gelovigen zullen reeds uit Judéa naar de bergen zijn gevlucht (Mt 24:16), maar in de stad zal er nog een overblijfsel zijn van aanbidders (zie Zef 3:12; Jes 29:1-8). Temidden van hen treden Gods twee getuigen op “met zakken bekleed” (SV) of “rouwkleding” (HSV) als teken van droefheid en rouw over de verschrikkelijke dingen die zij waarnemen (zie Joël 1:13).

Zie “Wie zijn de twee getuigen?” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>.

Deze twee getuigen brengen een getuigenis op oudtestamentische wijze, want “En als iemand hun schade wil toebrengen, komt er vuur uit hun mond en *dat* verslindt hun vijanden” (11:5). Het karakter van hun bediening en van de wonderen die zij verrichten, is gelijk aan wat wij van Mozes en Elia lezen.

Evenals in de dagen van Elia, zullen ook deze twee getuigen het lot van Israël in handen zien van een heerser die een verschrikkelijkste afgoderij zal invoeren (Achab, 1Kon 16:29-34; 17:1). Evenals in de dagen van Mozes in Egypte, zal Israël zich ook in de macht van de volken bevinden.

Velen denken daarom aan een letterlijke terugkeer van Mozes en Elia. Zij zouden dan bij hun terugkeer op aarde sterven (voor Elia de eerste keer) en daarna opstaan.

Mal 4:4-6: “Gedenk de wet van **Mozes**, Mijn knecht, die Ik hem bevolen heb op Horeb aan gans Israël, de inzettingen en de rechten. Ziet, Ik zend u de profeet **Elia**, eer dat die grote en die vreselijke dag des HEEREN komen zal. En hij zal het hart der vaders tot de kinderen terugbrengen, en het hart der kinderen tot hun vaders; opdat Ik niet kome, en de aarde met de ban sla”.

Is dit een terugkomst “in de geest en de kracht van” Elia, zoals geschreven staat over Johannes in Luk 1:17, met aanhaling van Mal 4:5? Of was Johannes maar een voorafschaduw van de werkelijke komst van Elia? De orthodoxe Joden in deze tijd verwachten Elia letterlijk. Ook vele christenen zien in de twee getuigen de letterlijke wederkomst van Mozes en Elia.

God zal in de eindtijd Israël doen terugkeren tot de wet van Mozes door de profeet Elia tot hen te zenden. Een getuigenis *in de geest van Mozes en Elia* is het minste wat wij kunnen zeggen. Zie ook “[Het herstel van Israël](http://www.verhoevenmarc.be/#Israel)” onder <http://www.verhoevenmarc.be/#Israel>.

“Zij zijn de twee olijfbomen en de twee kandelaars” (11:4). In Zach 4:2-3 zien we één zevenarmige kandelaar, met een oliehouder⁴⁰ die gevoed wordt door twee olijfbomen. Die kandelaar stelt daar Christus voor in zijn dubbele zalving als koning en priester. Als Koning-Priester (zie Zach 6:13) ondersteunt en voedt Hij het Joodse volk. Hij is de ware Melchizedek (Gen 14:18-20; Heb 7:1-3). De twee olijfbomen spreken van koninklijke en priesterlijke zalving (zalfolie). De twee kandelaars in Op 11:4 spreken van een dubbel Goddelijk getuigenis (omdat uit de mond van twee of drie getuigen elk woord vast is). De twee getuigen brengen samen een koninklijk en een priesterlijk getuigenis.

Mozes en Elia zijn indertijd ook (respectievelijk) als koning en als priester opgetreden. In 1Kon 18 offert Elia voor het hele volk terwijl hij vuur uit de hemel liet neerdalen. Bij Mozes vinden we iets dergelijks (Ex 24:4; Lev 9:23v.), maar hij bezat vooral een koninklijk karakter daar hij “koning in Jeschurun”⁴¹ (Deut 33:5) genoemd wordt. Jeschurun betekent Israël.⁴²

Waarom dit getuigenis? Jeruzalem zal het centrum van de hele aarde zijn, en dit getuigenis zal daar aanwezig zijn om in die duistere tijden een voorafschaduw te vormen van de koninklijke en priesterlijke waardigheid van de Messias, die spoedig Zelf zal komen.

⁴⁰ In de SV staat “oliekruikje”; in de KJV “bowl”: sferische kom (Strong’s 1543).

⁴¹ Dit slaat in de context duidelijk op Mozes en niet op God.

⁴² Jeschurun (Deut 32:15; 33:5, 26; Jes 44:2) is door het parallelisme alsmede door het tekstverband gebleken een speciale naam voor Israël te zijn, waaraan vermoedelijk een afleiding van de wortel *jšr*, ‘recht zijn’ ten grondslag ligt. (Ency. vh OT en NT, Bosch & Keuning).

11: 7-13

En wanneer zij hun getuigenis volbracht hebben, zal **het beest** dat **uit de afgrond** opkomt, oorlog met hen voeren en het zal hen overwinnen en **hen doden**. ⁸ En hun dode lichamen *zullen liggen* op de straat van de **grote stad**, die in geestelijke zin genoemd wordt Sodom en Egypte, waar ook onze Heere werd gekruisigd. ⁹ En *de mensen* uit de volken, stammen, talen en naties zullen hun dode lichamen **drieënhalve dag** zien, en zullen niet toelaten dat hun dode lichamen in het graf gelegd worden. ¹⁰ En zij die op de aarde wonen, zullen zich over hen verblijden, en zullen feest gaan vieren en elkaar geschenken sturen, omdat deze twee profeten hen die op de aarde wonen, zo gekweld hadden. ¹¹ En **na die drieënhalve dag kwam er een levensgeest uit God in hen en zij gingen op hun voeten staan**. En grote vrees overviel hen die hen zagen. ¹² En zij hoorden een luide stem uit de hemel tegen hen zeggen: Kom hier omhoog. **En zij gingen omhoog naar de hemel**, in de wolk, en hun vijanden keken hen na. ¹³ En op datzelfde uur vond er een **grote aardbeving** plaats, en het **tiende deel** van de stad stortte in. En bij die aardbeving werden **zeven-duizend** met name bekende personen gedood. En de overigen werden zeer bevreesd, en gaven eer aan de God van de hemel.

Plotseling laat God toe dat de grootste macht die er in die tijd op aarde zal zijn, nl. “het beest dat uit de afgrond opkomt”, oorlog voert tegen de twee getuigen. Hij maakt een einde aan hun getuigenis en doodt hen. Dit is kort voor de komst van de Heer.

Wie is dit beest? Dit beest kennen we uit Op 13:1-10 en Op 17:3-14, waarbij in 17:8 staat “het zal opkomen uit de afgrond”. Het is de dictator van het herstelde Romeinse rijk. Doordat de Antichrist - de koning van Israël - met hem een verbond zal gesloten hebben, zal hij ook in Palestina grote invloed uitoefenen (zie 11:2b).

De stad waar de Heer gekruisigd is (11:8) kan geen andere dan Jeruzalem zijn. Ook in Jr 22:8 wordt Jeruzalem in negatieve zin een “grote stad” genoemd (vgl. Kl 1:1). Wat de parallel met Sodom betreft, vergelijk Jes 1:9-21; Jer 23:14; Ez 16:46-49. Luk 13:33 geeft als regel dat de profeten omkomen *in Jeruzalem*. Alhoewel de uitdrukking “de grote stad” verder in Openbaring steeds op Babylon slaat, hoeft dat hier nog niet het geval te zijn.

De Romeinse alleenheerser zal dus, kort voor de komst van de Heer, de twee getuigen ter dood brengen in Jeruzalem, die zondig is als Sodom en gekenmerkt door de slavernij van Egypte. De Joodse Antichrist en de Romeinse dictator zullen samenspannen om het koning-priesterlijke getuigenis uit te roeien op dezelfde plaats waar de Messias Zelf gekruisigd werd.

De Heer Jezus werd na drie dagen opgewekt. Zo zullen de twee getuigen, die net als hun Heer ruim drie jaar zullen getuigen, na hun doding eveneens na drie dagen door God opgewekt worden. Drie en een halve dag staan voor drie en een half jaar dat zij getuigd hebben.

En de volken en natiën zien hun dode lichaam drie en een halve dag (11:9). De volken zullen er zich over verblijden. Vgl. Joh 16:20⁴³.

Maar na drie en een halve dag kwam de levensgeest (Gr. *zôè*: leven) van God in hen en zij gingen

op hun voeten staan en voeren ten hemel. Dit zal een onbeschrijflijke schrik veroorzaken, die haast onmiddellijk gevolgd zal worden door de derde “wee” of zevende bazuin (11:14-15).

“En op datzelfde uur vond er een grote aardbeving plaats, en het tiende *deel* van de stad stortte in. En bij die aardbeving werden zevenduizend met name bekende personen gedood” (11:13). Er is al een

⁴³ Joh 16:20: “Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, dat gij zult schreien, en klagelijk wenen, maar de wereld zal zich verblijden; en gij zult bedroefd zijn, maar uw droefheid zal tot blijdschap worden”.

“grote aardbeving” geweest bij het openen van het zesde zegel (Op 6:12), en straks voor de derde keer bij de zevende schaal (16:18).⁴⁴

“En de overigen werden zeer bevreesd, en gaven eer aan de God van de hemel” (11:13b). Zij zien de hand van God in deze gebeurtenissen, maar dat wil daarom niet zeggen dat zij de Messias erkennen. Miljoenen mensen in de wereld zullen voor eeuwig verloren gaan alhoewel zij God heerlijkheid geven maar de Zoon niet erkennen.

7. ZEVENDE BAZUIN - DERDE WEE: aankondiging van het rijk van Christus

11: 14-18

Het tweede wee is voorbijgegaan. Zie, **het derde wee** komt spoedig. ¹⁵ En de zevende engel blies op de bazuin, en er klonken luide stemmen in de hemel, die zeiden: **De koninkrijken van de wereld zijn van onze Heere en van Zijn Christus geworden**, en Hij zal Koning zijn in alle eeuwigheid. ¹⁶ En de vierentwintig ouderlingen, die voor God op hun troon zitten, wierpen zich met hun gezicht *ter aarde* en aanbaden God, ¹⁷ en zeiden: Wij danken U, Heere, God de Almachtige, Die is en Die was en Die komt, omdat U Uw grote kracht ter hand hebt genomen en Koning geworden bent. ¹⁸ En de volken zijn toornig geworden, en Uw toorn is gekomen en *daarmee ook* het tijdstip voor de doden om geoordeeld te worden, en om het loon te geven aan Uw dienstknechten, de profeten, en aan de heiligen en aan hen die Uw naam vrezen, de kleinen en de groten, en om hen te vernietigen die de aarde vernietigden.

De zevende bazuin weerklinkt: “De koninkrijken van de wereld zijn van onze Heere en van Zijn Christus geworden” (vs 15). In Op 10:7 staat: “Maar in de dagen van de stem van de zevende engel, wanneer hij bazuinen zal, zo zal de verborgenheid⁴⁵ Gods vervuld worden”. Deze verborgenheid omvat Christus en Zijn heerschappij.

Omdat het koningschap over de wereld aan God en zijn gezalfde is gekomen, volgt er in de hemel en op aarde een hevige strijd. “En de volken zijn toornig geworden” (vs 18). Tot dan toe had Satan de heerschappij over de aarde. Als Satan in de Luk 4:5 en 6 aan de Heer Jezus de macht over de koninkrijken aanbiedt, wordt dat door de Heer Jezus niet in twijfel getrokken. Nee, Satan is de overste van deze wereld (Joh 14:30; 12:31; 16:11). Paulus noemt Satan “de god van deze eeuw” (2Kor 4:4).

Het oordeel van het zevende zegel wordt gevormd door de oordelen van de zeven bazuinen. Wij gaan nu naar de zevende oordeelsbazuin toe. De laatste drie bazuinen worden het eerste, het tweede en het derde “wee” genoemd, omdat ze verschrikkelijker zijn dan de vorige. Het oordeel van de zevende bazuin, of het derde “wee”, zal gevormd worden door de oordelen van de zeven schalen. Deze laatste zijn van korte duur. De komst van Christus is verbonden met de zevende schaal.

Wees u bewust van het verschil tussen “De zevende bazuin en de laatste bazuin” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>.

Wij bevinden ons hier helemaal aan het slot van “het uur van de verzoeking” (3:10). Daarom kunnen de luide stemmen hier reeds aankondigen: “De koninkrijken van de wereld zijn van onze Heere en van Zijn Christus geworden” (vgl. Luk 4:6). De Heer wordt hier gezien als reeds gekomen. Zelfs de tijd dat de doden geoordeeld worden “is gekomen”, alhoewel we uit Op 20:11-15 weten dat dit pas ná het duizendjarig rijk zal plaatsvinden. De regering van Christus wordt ons hier dan ook globaal geschetst, namelijk hetgeen zal plaatsvinden aan het begin van het Vrederijk (het oordeel over de levenden) én aan het eind van die regering (het oordeel van de doden).

Er is sprake van “de kleinen en de groten” (vs 18), wat aangeeft dat het loon in verband staat met iemands verantwoordelijkheid. Er zijn “reuzen” en “dwerfen” in de trouwe toewijding, maar allen worden beloond. En “hen die de aarde vernietigden” zijn de drie beesten uit Op 12 en 13 en hun volgelingen.

⁴⁴ Het woord “aardbeving” komt zeven maal voor in Openbaring: 6:12; 8:5; 11:13 (2x), 19; 16:18 (2x). Op drie plaatsen is sprake van een “grote aardbeving”: 6:12; 11:13 en de grootste in 16:18.

⁴⁵ Zo zijn er verscheidene verborgenheden: Mt 13:11: “de verborgenheden van het koninkrijk der hemelen”. Rm 11:25: de verborgenheid van de gedeeltelijke verharding over Israël. 1Ko 15:51: de verborgenheid dat wij niet allen zullen ontslapen. Ef 1:9 de verborgenheid van Zijn wil.

De zevende engel kondigt echter het oordeel alleen maar aan (vs 15); de uitvoering van het zevende oordeel wacht nog tot Op 15 en 16. Voordat we aan die hoofdstukken zijn vinden we opnieuw een tussenzin, de vierde excursie.

••• VIERDE EXCURSIE (11:19 - 15:4)

In de drie reeksen van oordelen: zegels, bazuinen en schalen, wordt systematisch een “tussenzin” ingelast na elk zesde onderdeel, alsook een “aanhangel” na elk zevende onderdeel. We noemen ze hier gemakshalve excursies. Zo zijn er dan in het totaal zes excursies; zie het schema “De zeven slotfasen” hiervoor op blz. 2, of in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Chronologie-Openbaring.pdf>. Hier zijn we bij de langste onderbreking gekomen van allemaal: ze loopt van Op 11:19 tot 15:4. Vanaf 15:5 komen de zeven schalen.

De excursie die we hier krijgen toont ons de *oorsprong* van de hoofdrolspelers, die reeds in Op 8 tot 11 werden genoemd. Met name worden er in Op 12 en 13 drie beesten voorgesteld: (a) de draak, dit is Satan, (b) het eerste beest uit de zee, dat is de leider van het herstelde Romeinse rijk, en (c) het tweede beest uit de aarde, dat is de Antichrist, de valse profeet, de koning van Israël, de godsdienstige wereldleider. Deze drie beesten vormen een imitatie van de Goddelijke Drie-eenheid, resp. van de Heilige Geest (de onzichtbare Satan als inspirator en macht op de achtergrond), van de Vader (de leider van het herstelde Romeinse rijk) en van de Zoon (de imitatie van het Lam: 13:11).

In Op 12-14 zijn er in het totaal 7 hoofdpersonen:

- 12:1 - de vrouw (Israël),
- 12:3 - de draak (Satan),
- 12:5 - de Zoon (Christus),
- 12:7 - de aartsengel Michaël,
- 13:1 - het beest uit de zee (de Romeinse dictator),
- 13:11 - het beest uit de aarde (de Antichrist),
- 14:8 - de hoer Babylon (het naamchristendom, de valse bruid).

1. EERSTE TEKEN: de vrouw en haar zoon

11: 19 - 12: 2

11:19 En de tempel van God in de hemel werd geopend en de ark van Zijn verbond werd zichtbaar in Zijn tempel. En er kwamen bliksemstralen, stemmen, donderslagen, een aardbeving en grote hagel. 12:1 En er verscheen een groot teken in de hemel: een vrouw, bekleed met de zon, en de maan was onder haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren. 2 En zij was zwanger en schreeuwde het uit in barensood en in haar pijn om te baren.

De aardse tempel dient als een “voorbeeld en de schaduw der hemelse dingen” (Heb 8:5). De werkelijke tempel bevindt zich in de *hemel*, hier voorgesteld in zijn aardse herkenbaarheid. Dáár wordt de vrouw gezien en dáár baart ze een zoon. Die tempel is dáár voorzien van een ark. Iedere Jood wist dat de ark de plaats was waar God hen bij hun nationale en persoonlijke zonden verzoening schonk. Bovenop het verzoendeksel werd op de Grote Verzoendag het bloed van een volkomen gaaf lam gesprekend. Daarom herinnert deze ark ons aan Gods trouw aan Zijn verbond van vergeving dat Hij sluit met allen die de boodschap van Zijn Messias zullen aannemen.

Zie verder “De aardse ark van het verbond” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>.

Als we de trouw van God zien, dan weten we ook dat Hij zal oordelen over allen die de Messias verwerpen. Vandaar de bliksemstralen, stemmen, donderslagen en aardbeving (vgl. 8:5) en zelfs grote hagel (vgl. 16:21). Het gaat hier om een felle slag die de aarde treft als een symbolische aanduiding voor het eindoordeel, dat zal komen over de werktuigen van het kwaad. De Zoon zal de heidenen immers “hoeden met een ijzeren staf”. Vergelijk in dit verband Psalm 2:9 met Op 12:5.

Voor de verdere bespreking, vanaf 12:1 tot en met vers 6, verwijst ik nu naar “De Vrouw en de Draak in Openbaring 12”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op12-Vrouw-Draak.pdf>.